

www.hemsirelikegitiminingelecegi.com

HEPDAK
2013

Hemşirelik Eğitiminin Geleceği Sempozyumu 2: Ölçme Değerlendirme Program Değerlendirme Sürekli İyileştirme

BİLDİRİ ÖZETİ KİTABI

Dalya
YAYINLARI

4-6 Eylül
2019

Yer: Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,
Bornova / İzmir

Davet

Değerli Akademisyenler, Yöneticiler, Meslektaşlarımız ve Sevgili Öğrenciler,

Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK) ve Hemşirelik Eğitimi Derneği (HEMED) olarak 19-20 Haziran 2018 tarihlerinde, İzmir’de gerçekleştirdiğimiz, “Hemşirelik Eğitiminin Geleceği: Akreditasyon, Standartlar, İyi Uygulama Örnekleri” konulu sempozyum üzerinden bir yıl geçti. Bu süreçte akredite olan lisans programlarının sayısı arttı ve yeni deneyimler kazandık. Sürekli iyileşme hedeflerine yönelik olarak yeni eğitim gereksinimlerimizi saptadık. Bu gereksinimlerin karşılanması, güncel bilgilerin tartışılması, akreditasyona başvurmayı planlayan kurumlar ile akreditede olmuş okulların deneyim paylaşımlarının gerçekleşmesi için, 4-6 Eylül 2019 tarihinde; **“Hemşirelik Eğitiminin Geleceği II: Ölçme Değerlendirme, Program Değerlendirme, Sürekli İyileştirme”** isimli sempozyumu HEPDAK ve HEMED olarak gerçekleştireceğiz.

Bu sempozyumda hemşirelik eğitiminin güçlendirilmesi için en yeni yaklaşımlar, ülkemizin bilim insanları ve yurt dışından davet ettiğimiz meslektaşlarımızın sunumlarıyla çok yönlü olarak bu yılki sempozyumumuzda tartışılacaktır. Eğitimde iyileştirmelere yol gösterecek konuları kapsayan yedi kurs programı düzenledik. Sempozyumda, yükseköğretimde kalite ve akreditasyon, eğitimde yenilikçi yaklaşımlar, iyi uygulama örnekleri ve öğrenci oturumu yer alacaktır. Ayrıca akredite olan okullarımızın yönetici ve temsilcilerinin aday okullara danışmanlık vereceği oturumların da aday kurumlara önemli katkılar sağlayacağını düşünüyoruz. Hemşirelik eğitimi konusunda yapılmış çalışmalarınızı ve hemşirelik eğitimine katkı sunacak bildirimlerinizi bekliyoruz.

Hemşirelik eğitiminin güçlendirilmesi, hemşirelik mesleğinin güçlendirilmesidir. Bu nedenle hemşirelik eğitimine her düzeyde katkı veren, hemşirelik eğitimi tutku olarak değerlendiren tüm meslektaşlarımız ile 4-6 Eylül’de İzmir’de yeniden buluşmak dileği ile sizi bu sempozyuma davet ediyoruz.

İzmir, Eylül’de bir başka güzeldir. Sosyal programda yer alan, “Ödemiş-Birgi” turu ile bu güzelliği de yaşayarak, yeni bir öğretim yılına zihinsel ve fiziksel olarak tazelenmiş bir şekilde evimize dönmenin mutluluğunu birlikte yaşayabiliriz.

Prof. Dr. Gülseren Kocaman
HEPDAK Başkanı

Prof. Dr. Hülya Okumuş
HEMED Başkanı

Kurullar

SEMPOZYUM EŞ BAŞKANLARI

Prof. Dr. Gülseren Kocaman
Prof. Dr. Hülya Okumuş

SEMPOZYUM SEKRETERLERİ

Prof. Dr. Ayten Zaybak
Doç. Dr. Elif Ünsal Avdal

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Ayla Bayık Temel
Prof. Dr. Zeynep Conk
Öğr. Gör. Dr. Özlem Çiçek
Doç. Dr. Dilek Özmen
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Şanlı
Doç. Dr. Şenay Ünsal Altan
Dr. Öğr. Üyesi Fahriye Vatan
Doç. Dr. Kerziban Yenal
Dr. Öğr. Üyesi Havva Arslan Yürümezoğlu

SEMPOZYUM BİLİMSEL SEKRETERYA

Prof. Dr. Kadriye Buldukoğlu
Prof. Dr. Sevgi Hatipoğlu
Prof. Dr. Ayla Keçeci
Doç. Dr. Fatma Orgun
Prof. Dr. Ümit Seviğ
Prof. Dr. Sultan Taşçı

- Soyisim alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

Ölçme Değerlendirme, Program Değerlendirme, Sürekli İyileştirme BİLİMSEL PROGRAM	
5 Eylül 2019 Perşembe	
09:00-09:30	Açılış
09:30-10:15	Konferans 1 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gülseren Kocaman
	Yükseköğretimde Kalite ve Akreditasyon Prof. Dr. Muzaffer Elmas (YÖKAK Başkanı)
10:15-10:30	Kahve Molası
10:30-12:00	Panel 1: Öğrenciler Hemşirelik Eğitimini Nasıl Değerlendiriyor? Oturum Başkanları: Prof. Dr. Sevgi Hatipoğlu, Prof. Dr. Zeynep Conk
10:30-10:55	Öğrenciler Kararlara Katılıyor mu? Merve Aydın (Öğrenci)
10:55-11:20	Akreditasyonda Öğrenci Değerlendiricisi Olmak Çiğdem Sabıkma (Öğrenci)
11:20-11:45	Ölçme-Değerlendirme Süreçleri Öğrencilerin Öğrenmesini Geliştiriyor mu? Burak Hançer (Öğrenci)
11:45-12:00	Tartışma
12:00-13:00	Öğle Yemeği
13:00-14:00	Konferans 2: Klinik Rehberlik Uygulamaları Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hülya Okumuş
13:00-13:20	Koç Üniversitesi Örneği Prof. Dr. Ayişe Karadağ
13:20-13:40	İngiltere Örneği Uzm. Hem. Pakize Durmaz Mark
13:40-13:55	Avrupa'da Mentörlük Gözlemleri Tülin Aşkara (Erasmus Öğrencisi)
13.55-14.00	Tartışma
14.00-15.30	Panel 2: Hemşirelik Eğitiminde İyi Uygulamalar Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sultan Taşçı
14:00-14:25	Girişimcilik ve Proje Yönetimi: İnovatif Ürünler Dersi Öğr. Gör. Işık Atasoy
14:25-14:50	Simülasyona Dayalı Öğrenme Öğr. Gör. Dr. Yasemin Uslu
14:50-15:15	Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Eğitiminde Kısa Film Çekimi Uygulaması Prof. Dr. Ayşegül Bilge
15:15-15:30	Tartışma
15:30-16:00	Kahve Molası

16:00-17:00 Paralel Sözel Bildiri Oturumları	
16:00-17:00	<p>SALON A Sözel Bildiri Oturumu 1 Oturum Başkanı: Doç. Dr. Elif Ünsal Avdal YAPILANDIRILMIŞ VAKA ÇALIŞMASI OTURUMLARININ HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK PERFORMANS ÖZ YETERLİLİĞİNE ETKİSİ Nurdan Gezer - Ezgi Temel HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ Gülsüme Satır - Merve Murat PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK: HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA Hilal Kuşçu Karatepe - Fatma Nuray Kuşçu - Tuğba Öztürk Yıldırım ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DERSLERDE AKILLI TELEFON SİBER AYLAĞI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: MARMARA VE AKDENİZ BÖLGESİ KARŞILAŞTIRMASI Tuğba Öztürk Yıldırım - Hanife Tiryaki Şen - Hilal Kuşçu Karatepe - Şehrinaz Polat SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ DERSİNİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ATILGANLIK, ÖZGECİLİK, İLETİŞİM BECERİLERİ VE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ Dilek Özmen - Fatma Uyar HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN İLK UYGULAMA GÜNÜNE İLİŞKİN DENEYİMLERİ: BİR YANSITICI DÜŞÜNCE ETKİNLİĞİ Hatice Çamveren - Havva Arslan Yürümezoğlu - Gülseren Kocaman DERS SONU DEĞERLENDİRME ARACI OLARAK ONLINE SORU FORMU KULLANIMI: DENEYİM PAYLAŞIMI Mehmet Gülşen - Nurcan Bilgin - Adalet Kutlu</p>
16:00-17:00	<p>SALON B Sözel Bildiri Oturumu 2 Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Fahriye Vatan TÜRKİYE' DEKİ HEMŞİRELİK LİSANS PROGRAMINDA VERİLEN KAN VE KAN ÜRÜNLERİ TRANSFÜZYONU DERSLERİNİN İNCELENMESİ Nurten Sütçü Çiçek - Sevcan Karataş ÜLKEMİZDE HEMŞİRELİK KLİNİK EĞİTİMİNDE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR: KAPSAMLI BİR ARAŞTIRMA Arzu Akbaba - Şeyda Özbiçakçı HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE YENİLİKÇİ ÖĞRENME: EĞİTİM OYUNLARI Hülya Okumuş - Buse Güler - Sevcan Fata HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE MOBİL UYGULAMALARIN YERİ Hülya Özberk - Merlinda Aluş Tokat - Manolya Parlas HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM: TERS YÜZ SINIF Hale Sezer - Hande Yağcan - Dilek Bilgiç SİMÜLASYONA DAYALI ÖĞRENME DENEYİMLERİNDE İŞBİRLİKÇİ ÖĞRENME MODELİNE GÖRE TASARLANAN TEMEL EKG KURSU'NUN ETKİNLİĞİ Yasemin Uslu - Vesile Ünver - Vildan Kocatepe - Ükke Karabacak HEMŞİRELİK EĞİTİMİNE SANATIN YANSIMALARI Emine Pınar Martlı - Nigar Ünlüsoy Dinçer TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN HEMŞİRELİK EĞİTİMİNE YANSIMALARI Gamze TEMİZ - İlayda TÜRKÖĞLU</p>

16:00-17:00	<p>SALON C Sözel Bildiri Oturumu 3 Oturum Başkanı: Doç. Dr. Kerziban Yenal HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE KLİNİK REHBER HEMŞİRELİK UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ Pelin Karaçay - Ayişe Karadağ HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK UYGULAMADA YAŞADIKLARI SORUNLAR : DERLEME Fatih İplikçi - Mustafa Özcan Karakaş - Derya Ağış - Leyla Altun - Selin Tıkız - Nurdan Gezer - Dilara Kunter - Havva Yöner Amaç HEMŞİRELİK LİSANS EĞİTİM PROGRAMI DEĞERLENDİRME FORMU'NUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI Gülsüm Çonoğlu - Fatma Orgun KURUMSAL YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİYLE SÜREKLİ İYİLEŞTİRME UYGULAMALARI:İYİ UYGULAMA ÖRNEĞİ Yurdanur Dikmen - Handenur Gündoğdu - Nasibe Yağmur Ziyai - Fatma Tanrikulu - Sevin Altınkaynak PROGRAM ÇIKTILARININ BİLGİ İŞLEM MODÜLÜ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ Gülgün Durat - Emine Cincioğlu - Çiğdem Şen Tepe - Funda Akduran - Kevser Özdemir - Sevin Altınkaynak PROGRAM GELİŞTİRME, PROGRAM DEĞERLENDİRME VE AKREDİTASYON ÇALIŞMALARINDA İHTİYAÇ SAPTAMA Hatice Şen HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE İNOVASYON-GİRİŞİMCİLİK İlayda TÜRKÖĞLU - Gamze TEMİZ</p>
6 Eylül 2019 Cuma	
09:00-10:00	<p>Konferans 3: Oturum Başkanı: Prof. Dr. Kadriye Buldukoğlu</p>
	<p>Değişime Motivasyon Prof. Dr. Erol Özmen</p>
10:00-10:30	<p>Kahve Molası</p>
10:30-12:00	<p>Panel 3: Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ümit Seviğ</p>
10:30-10:55	<p>Takıma Dayalı Öğrenme: Hemşirelik Eğitiminde Yeni ve Etkin Bir Eğitim Yöntemi Prof. Dr. Ferhan Girgin Sağın</p>
10:55-11:20	<p>Eğitimde Sosyal Medya Kullanımı Dr. Öğr. Üyesi Burak Karabey</p>
11:20-11:45	<p>Mesleklerarası Eğitim ve Ters Yüz Sınıf (flipped classroom) Örneği Doç. Dr. Merlinda Aluş</p>
11:45-12:00	<p>Tartışma</p>
12:00-13:00	<p>Öğle Yemeği</p>

Hemşirelik Eğitiminin Geleceği II: Ölçme Değerlendirme, Program Değerlendirme, Sürekli İyileştirme
4- 6 Eylül 2019, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi / İzmir

13.00-14.00	İkili Konferans 1: Program Değerlendirme Örnekleri Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayla Bayık
13:00-13:25	CIPP (Bağlam, Girdi, Süreç, Ürün) Modeli Kullanılarak Bir Program Değerlendirme Örneği Doç. Dr. Fatma Orgun
13:25-13:50	Çok Boyutlu Program Değerlendirme Örneği Dr. Öğr. Üyesi Zehra Kan Öntürk
13:50-14:00	Tartışma
14:00-14:45	Akreditasyon Hazırlık Süreci Danışma Saati
14:00-14:45	Salon A Standart 1-2 Prof. Dr. Şeyda Seren İntepeler - Prof. Dr. Ayla Bayık - Prof. Dr. Ayten Zaybak
14:00-14:45	SALON B Standart 3-4-5 Pro. Dr. Aynur Uysal Toraman - Doç. Dr. Şenay Ünsal Atan - Prof. Dr. Ükke Karabacak
14:00-14:45	SALON C Standart 6 ve 9 Prof. Dr. Sultan Taşçı - Doç. Dr. Dilek Özmen
15:00-15:30	Kahve Molası
15:30-16:15	İnteraktif Oturum: Akredite Kurumlara Sorular Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayla Keçeci
	Prof. Dr. Sultan Taşçı Prof. Dr. Şeyda Seren İntepeler Prof. Dr. Aynur Uysal Toraman Prof. Dr. Ükke Karabacak
16.15-16.45	Kapanış

BİLDİRİ ÖZETLERİ

YAPILANDIRILMIŞ VAKA ÇALIŞMASI OTURUMLARININ HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK PERFORMANS ÖZ YETERLİLİĞİNE ETKİSİ

Nurdan GEZER*, Ezgi TEMEL*.

*Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.

Amaç: Yapılandırılmış vaka çalışması oturumlarının Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersi uygulamasına çıkan öğrencilerde klinik performans öz yeterliliğine etkisini incelemektir. **Materyal ve Method:** Araştırmanın evrenini bir üniversitenin Hemşirelik Fakültesi Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersini alan 2. sınıf öğrencileri (N=138) oluşturmuştur. Yapılan G-Power analizinde örneklem 52 olarak hesaplanmış kayıp olabileceği düşüncesiyle %10 fazla alınarak 58 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiştir. Yarı deneysel tipteki araştırmanın verileri beş ayda toplanmıştır. Kullanılan veri toplama formu literatürden doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Çalışmada 13 soruluk kişisel bilgi formu ve ikinci bölümde ise 37 soruluk Pozam ve Zaybak'ın (2016) ülkemizde geçerlilik ve güvenilirliğini çalıştığı "Klinik Performansta Öz Yeterlilik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek dört alt boyutlu likert tipindedir. Öğrencilerin kendi öz yeterliliklerini değerlendirme derecesine göre yüzde arttıkça öz yeterlilik artar şeklinde yorumlanmaktadır. 5 hafta boyunca her hafta 45 dakika süren vaka çalışması oturumları planlanıp gerçekleştirilmiştir. KPÖYÖ kliniğe çıkılan ilk gün ön test ve vaka çalışması oturumlarının bitiminde son test olarak uygulanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %44,6' sı (n=25) Genel Cerrahi Servisinde ve %55,4'ü (n=31) Yoğun Bakım Ünitesinde uygulamaya çıkmış; 62,5'i (n=35) kadın, %50'si (n=28) 20 yaşında, %64,3'ü (n=36) hemşirelik bölümündeki eğitimden memnun olduğunu, %44,6'sı (n=25) mesleğe kendini uygun hissetmede kararsız olduğunu, %62,5'i (n=35) teorik içeriğin yeterli olmadığını, %50'si (n=28) kendini klinik uygulamaya hazır hissedip hissetmediği konusunda kararsız olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin veri toplama alt boyutunda ön test 76,39 iken son testte 93,50, planlama ve tanılama alt boyutunda ön test 50,04 iken son test 62,95, uygulama alt boyutunda ön test 64,89 iken son test 77,34 ve değerlendirme alt boyutunda ön test 35,50 iken son test 44,09 olarak bulunmuştur (sırasıyla p=.00, p=.00, p=.00, p=.00).

Sonuç: Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda vaka çalışması oturumlarının öğrencilerde klinik performans öz yeterliliğini artırdığı söylenebilir. Öğrencilerin klinik performans öz yeterliliğinin değerlendirme alt boyutunda halen istenen düzeyde olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin klinik performans öz yeterliliğinin artıracak vaka çalışması gibi yöntemlerin uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Vaka çalışması, hemşirelik öğrencileri, klinik performans, öz yeterlilik.

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Gülsüme SATIR¹ ve Merve MURAT²

¹Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Biruni Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

gsatir@biruni.edu.tr

Özet

Amaç: Lisansüstü eğitimin en önemli amacı araştıran, yeni fikirler üreten, meraklı ve eleştiren, multidisipliner çalışmalara katılan ve etik ilkelere önem veren bilim insanı yetiştirmektir. Her yaşta bireylere bakım veren hemşirelerin, sağlık alanındaki ilerlemeleri takip ederek, gelişmelere açık olmaları hemşirelik bakımını iyileştirecektir. Bu araştırma, bir vakıf üniversitesinde Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırma, İstanbul'da bulunan bir vakıf üniversitenin Hemşirelik Bölümü'nde okumakta olan öğrencileri ile tanımlayıcı tasarımda yapıldı. Örneklemeye gidilmeksizin evren kapsamındaki öğrencilerden (N: 260) araştırmaya katılmayı kabul edenlerin tümü (n: 167) örneklemi oluşturdu. Veriler, kişisel bilgi formu ve Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumlar Ölçeği ile elektronik ortamda toplandı.

Bulgular: Öğrencilerin, %73,1'inin kadın, %40,7'sinin 2. sınıf ve %61,1'inin ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu belirlendi. Öğrencilerin, %92,8'sinin lisansüstü eğitim almak istediği; lisansüstü eğitim almak isteyenlerin %34,8'inin akademisyen olmak istediği ve %24,5'inin Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği bilim dalında lisansüstü eğitim almak istediği saptandı. Ebeveynlerin eğitim durumları göz önüne alındığında, %31,1'nin babasının ve %44,9'unun annesinin ilköğretim mezunu olduğu, ailede lisansüstü eğitim almış olma durumuna bakıldığında ise %76'sının lisansüstü eğitim almadığı belirlendi. Lisansüstü eğitime yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 52,05±19,2'dir. Lisansüstü eğitim almak isteyenlerin, istemeyenlere göre lisansüstü eğitime yönelik tutum ölçeği tüm alt boyutları puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulundu.

Sonuç: Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler mezun olmaya yaklaştıkça lisansüstü eğitim almaya yönelik istekleri artmaktadır. Hemşirelik lisans eğitimi öğrenciyi araştıran, geliştiren ve eleştirel düşünen bireyler olacak şekilde yetişmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Lisansüstü Eğitim, Tutum, Öğrenci

PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK: HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Hilal KUŞCU KARATEPE ¹ Fatma Nuray KUŞCU ² Tuğba ÖZTÜRK YILDIRIM ³

¹Dr., Hilal KUŞCU KARATEPE, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, hkuscukaratepe@osmaniye.edu.tr. GSM:0 506 856 03 95

²Uzm., Fatma Nuray KUŞCU, Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, nuraykuscu@outlook.com. GSM: 0 553 615 13 26

³Dr., Tuğba ÖZTÜRK YILDIRIM, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Pr. GSM: 0 554 550 51 37

Özet

Bu çalışma hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik sağlamlılık düzeylerinin belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenler ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek ise çalışmanın ikincil amacıdır. Araştırmaya hemşirelik bölümü öğrencileri katılmıştır. Veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu ve Smith vd., (2008) tarafından geliştirilen Doğan (2015)'in Türkçe'ye uyarlama çalışmasını yaptığı Psikolojik Sağlamlılık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı-yüzdeler hesaplama, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin tek faktörlü yapısına yönelik geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Sonuç olarak; hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik sağlamlılık düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Demografik değişkenler ile yapılan incelemelerde cinsiyet, baba eğitim durumu, sınıf düzeyleri ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Ailede sağlık personeli bulunma durumu, mesleği seçme durumu aile tipi, anne eğitim durumu kardeş sayısı ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik sağlamlılık düzeylerinin arttırmaya yönelik eğitimlerin, çeşitli etkinliklerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Psikolojik Sağlamlılık, Hemşirelik, Hemşirelik Bölümü Öğrencileri

PSYCHOLOGICAL STABILITY: A RESEARCH ON NURSING STUDENTS

Abstract

The aim of this study was to determine the psychological strength of nursing students. The secondary aim of the study is to determine whether there is a significant difference between demographic variables and psychological robustness scale. Nursing students contributed to the study. Personal Information Form was used as data collection tools and Psychological Robustness Scale, which was developed by Smith et al., (2008) and adapted to Turkish by Doğan (2015), was used. Number-percentage calculation, independent sample t test and one-way analysis of variance methods were used in the evaluation of the data. Validity and reliability studies were conducted for the single factor structure of the scale. After the structure

validity and reliability studies, analysis procedures were applied for the purpose of the study. As a result; It was determined that psychological robustness levels of nursing students were above the middle level. A statistically significant difference was found between the demographic variables and gender, father education level, class levels and psychological well-being scale. It was found that there was no statistically significant difference between the presence of health personnel in the family, the choice of profession, the type of family, the educational status of the mother, the number of siblings and the psychological robustness scale. It is recommended that trainings and various activities to increase the psychological well-being of nursing students.

Key words: Psychological Soundness, Nursing, Nursing Department Students

1. Giriş

Bireyler yaşamlarının çeşitli dönemlerinde zorlu ve stresli durumlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bireylerin bazılarının yaşamış oldukları bu zorluklar karşısında güçsüz ve savunmasız kalabilirken, bazıları ise bu zorlayıcı durumlar karşısında kararlılığını koruyarak üstesinden gelebilmektedir (Krovetz, 1999). Bu bireyler yaşadıkları bu stresli durumlardan kendilerini çabuk toparlama, hızlı bir şekilde normal yaşantılarına dönme güçleri, zorluklara karşı direnç ve esneklik gösterebilme pozitif psikolojik yaklaşımında psikolojik sağlamlılık kavramına karşılık gelmektedir (Doğan, 2015).

Psikolojik sağlamlılık kavramı ilk kez Block (1950) tarafından kullanılmıştır. Block'un ifadesine göre psikolojik sağlamlılık olumsuz olaylarla başa çıkabilme becerisi ve uyuma yönelik süreçtir (akt. Kararımak, 2006). Psikolojik sağlamlılık, latince "resiliens" kelimesinden türetilmiştir ve bir maddenin esnek olması, elastiki olması ve eski haline kolay bir şekilde yeniden dönebilmesi anlamlarına gelmektedir. (Doğan, 2015). Earvolino-Ramirez (2007)'ye göre psikolojik sağlamlılık hastalıktan, depresyondan, değişimlerden ya da kötü durumlardan hızlıca iyileşme, kendini toparlayabilme, incindikten, gerildikten sonra eski haline kolayca dönebilme yeteneğidir. Psikolojik sağlamlılığı yüksek kişiler, travma sonrası iyileşmede, stresle başa çıkmada, zorlayıcı koşullara uyum sağlamaktadırlar. Aynı zamanda psikolojik sağlamlılığı yüksek bireyler önlerine çıkan engeller karşısında pes etmemekte ve mümkün olduğunca mücadeleye devam etmektedirler (Dökmen, 2008). Psikolojik sağlamlılık bireyin hastalanmasına sebep olan gerginliği azaltan ve stresin olumsuz etkilerini en aza indiren psikolojik bir özellik olarak incelenmektedir (Klag ve Bradley, 2004).

Türkiye'de 2000'li yılların başlarından itibaren üzerinde çalışılan bir kavram olan "resiliens" kelimesi Türkçe'ye çevrilmesi konusunda tam bir fikir birliğinin olmadığı görülmüştür. Literatürdeki yapılan incelemelerde "yılmazlık", kendini toplama" olarak çevrildiği görülmüştür. Bu çalışmada ise Kararımak (2006)'ın tercih ettiği "psikolojik sağlamlılık" terimi kullanılmıştır. Kararımak psikolojik sağlamlılık kavramını geleneksel psikolojik yaklaşımlarında görülen ve patolojik özelliklerini inceleyen bir yaklaşım kapsamına dahil edilmeden, bireyin daha fazla güçlü yönlerine odaklanan pozitif bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (Kararımak, 2006).

Literatürde psikolojik sağlamlılığa yönelik yapılan incelemeler sonucunda psikolojik sağlamlılığı yüksek olan bir bireyin yeterlilikleri; stres faktörlerini değiştirebileceğini düşünür, empati yaklaşımı suç işlemekten uzak durur, hayatına dair gerçekçi amaçları belirler, başarı ve başarısızlıktan ders çıkarır, hastalıklı düşünce ve davranışlardan sakınır (Tümlü ve Receptoğlu, 2013).

Bu çalışma hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik sağlamlılık düzeylerinin belirlenmesi ve demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2. Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tasarımı ve Amacı: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte bu araştırmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik sağlamlılık düzeylerinin belirlenmesi ve psikolojik sağlamlılık ölçeği ile demografik değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Uygulama Yeri: Araştırma Mart-Haziran 2018 tarihleri arasında bir devlet üniversitesinde hemşirelik bölümünde yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırma evrenini bir devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan tüm hemşirelik bölümü öğrencileri oluştururken, araştırmanın örneklemini ise, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 150 hemşirelik bölümü öğrencisi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları: Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Sağlamlılık Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; Cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailede sağlık personeli bulunma durumu, mesleği seçme durumu, aile tipi gibi sorulara yer verilmiştir.

Psikolojik Sağlamlılık Ölçeği; Bireylerin psikolojik sağlamlılık düzeyini ölçmek amacıyla Smith vd., (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye adaptasyon çalışması Doğan (2015) tarafından yapılmıştır. 5'li likert tipinde hazırlanan ölçeğin puanlaması "1 Hiç Uygun Değil" ile "5 Tamamen Uygun" arasında yapılmıştır. Ölçek tek boyutlu 6 maddelik olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın Uygulanması: Öğrencilere anket hakkında bilgi verilmiş ve öğrencilerin rızası alınarak anket uygulanmıştır. Hemşirelik Bölüm Başkanlığı'ndan sözlü izin alınmıştır.

İstatistiksel Analiz: Verilerin analizinde SPSS 21 ve AMOS 22 programlarından yararlanılmıştır. Verilerin analiz işlemine geçilmeden önce parametrik ya da non parametrik analiz yöntemlerinin kullanımına karar verilmesi için normal dağılım analizi yapılmıştır. Normal dağılım analizi sonucunda verilerin -1 ile +1 arasında değer aldıkları görülmüş (Hair vd., 2013) ve parametrik analizlerin kullanımına karar verilmiştir. Çalışmadaki verilerin tanımlayıcı istatistikleri, frekans dağılımları, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri tercih edilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde Hemşirelerin %64’ünün kadın %36’sının erkektir. Hemşirelerin yaş ortalaması 21.62±1.54 olarak belirlenmiştir. Araştırma örnekleminde hemşirelik bölümü öğrencilerinin anne eğitim durumları incelendiğinde; %70.7’sinin ilköğretim mezunu olduğu %19.3’ünün lise mezunu olduğu ve %10’unun yüksekokul/üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim durumlarında ise %58.7’sinin ilköğretim, %30’unun lise ve %11.3’ünün yüksekokul/üniversite mezunu olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 1: Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri

		N	%			N	%
Cinsiyet	Kadın	96	64	Ailede Sağlık Personeli Bulunma Durumu	Evet	117	78
	Erkek	54	36		Hayır	33	22
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	106	70.7	Mesleği Önerme	Evet	98	65.3
	Lise	29	19.3		Hayır	52	34.7
	Yüksekokul/üniversite	15	10	Mesleği Seçme Durumu	İstekli	112	74.7
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim	88	58.7	Aile Tipi	İsteksiz	38	25.3
	Lise	45	30		Çekirdek	127	84.7
	Yüksekokul/üniversite	17	11.3		Geniş	23	15.3
Sınıf	1.sınıf	38	25.3	Kardeş Sayısı	Bir	12	8
	2.sınıf	59	39.3		İki	33	22
	3.sınıf	53	35.3		Üç	41	27.3
Kalınan Yer	Yurtta	82	54.7	Kayıttan Önce	Dört ve üzeri	64	42.7
	Evde tek başına	18	12		İl merkezi	88	58.7
	Evde arkadaşlarla	24	16		İlçe merkezi	39	26
	Ailemin yanında	26	17.3		Köy bucak	23	15.3
Yaş ortalaması:21,62±1,54							

Hemşirelerin sınıf düzeylerinde %39.3’ünün 2.sınıf olduğu; kalınan yer olarak; %54.7’sinin yurtta kaldığı belirlenmiştir. Hemşirelerin %65.3’ü hemşirelik mesleğini önerdikleri tespit edilirken, Hemşirelerin %74.4’ünde meslek seçme durumunda istekli olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin %78’i ailede sağlık personeli bulunduğunu ifade etmiştir. Aile tipi olarak hemşirelik bölümü öğrencilerinin %84.7’si çekirdek ailedir. Hemşirelerin %42.7’sinin dört ve üzeri kardeşi bulunmaktadır. Hemşirelerin hemşirelik bölümüne kayıt olmadan önce yaşadıkları yer ise %58.7’sinin il merkezi, %26’sının ilçe merkezi ve %15.3’ünün köy bucak olduğu belirlenmiştir.

Psikolojik sağlamlılık ölçeğinin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi işlemi neticesinde psikolojik sağlamlılık ölçeğinin KMO ve Bartlett Testi sonucu 0.75 ve açıklanan toplam varyans değeri %55.34’dür. Kapsam geçerlilik indeksinin uygun değerde olduğu belirtilmiştir. Psikolojik iyi oluş ölçeğinde orijinal ölçekte tek faktörlü olan yapının tek faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Altı maddelik ölçekte 4 numaralı maddenin faktör yükü 0.40’ın altında kaldığı için elenmiştir. Kalan maddelerin faktör yüklerinin 0.45 ile 0.86 arasında değiştiği belirlenmiştir. Psikolojik sağlamlılık ölçeği puan ortalaması 3.12±0.84 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Psikolojik Sağlamlılık Ölçeğinin Faktör Yükleri, Madde Toplam Korelasyonları Ve Maddelerin Puan Ortalamaları

	Madde Toplam Korelasyonu	Faktör Yükleri	Ort.±ss
1. Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.	0.65	0.81	3.40±1.09
2. Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.*	0.48	0.45	3.16±1.19
3. Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz	0.69	0.86	3.30±1.13
5. Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlatırım.	0.53	0.62	2.88±1.11
6. Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.*	0.51	0.51	2.88±1.18
Psikolojik Sağlamlılık Ölçeği Genel Ortalaması			3.12±0.84
Özdeğer:2.767; Açıklanan Varyans:%55.34			

*Ters kodlama yapılmıştır.

Faktör analizi neticesinde tek boyuttan oluşan ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.79 olarak hesaplanmıştır. DFA analizinde uyum iyiliği indeksi değerleri Çokluk vd. (2014)'nin önerdiği indeks değerleri kullanılmıştır ve analiz neticesinde kabul edilen değerler CMIN/DF: 0.93; RMR: 0.02; IFI: 0.98; GFI:0.99; CFI: 0.98; AGFI: 0.96; RMRS:0.01; NFI:0.98 şeklindedir. DFA'da ölçeğin tek boyutlu yapısına yönelik elde edilen uyum iyiliği indeksi değerleri sonucunda ölçeğin geçerli bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

Psikolojik sağlamlılık ölçeği ile demografik değişkenler arasında yapılan parametrik analizlerin sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Psikolojik Sağlamlılık Ölçeği İle Demografik Değişkenler Arasındaki Fark Testi Analizi Sonuçları

		N	Mean	Test İstatistik Değeri	P değeri
Cinsiyet**	Kadın	96	3.03±0.86	T:3.004	P:0.045*
	Erkek	54	3.28±0.78		
Ailede sağlık personeli bulunma durumu**	Evet	33	3.26±0.92	T:1.160	P:0.283
	Hayır	117	3.08±0.82		
Mesleği seçme durumu**	İstekli	112	3.18±0.79	T:1.474	P:0.143
	İsteksiz	38	2.95±0.97		
Aile tipi**	Çekirdek	118	3.07±0.86	T:2.114	P:0.148
	Geniş	32	3.31±0.74		
Anne eğitim durumu***	İlköğretim	106	3.20±0.77	F:1.723	P:0.182
	Lise	29	3.01±0.99		
	Üniversite	15	2.81±0.95		
Baba eğitim durumu***	İlköğretim	88	2.99±0.77	F:2.997	P:0.043*
	Lise	45	3.36±0.88		
	Üniversite	17	3.18±1.00		
Sınıf***	1.sınıf	38	3.35±1.01	F:2.924	P:0.047*
	2.sınıf	59	3.15±0.68		
	3.sınıf	53	2.93±0.84		
Kardeş sayısı***	Bir	12	2.91±0.68	F:0.976	P:0.406
	İki	33	3.32±0.87		
	Üç	41	3.12±0.84		
	Dört ve üzeri	64	3.06±0.86		

*p<0.05 **Bağımsız Örneklem T Testi ***Tek Yönlü Varyans Analizi

Hemşirelerin cinsiyetleri ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Erkek katılımcılarda psikolojik sağlamlılığın anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiş ve bu sonucun literatür ile uyumlu olduğu görülmüştür (Erdoğan vd. 2015; Açıköz, 2016).

Hemşirelerin ailede sağlık personeli bulunma durumu, mesleği seçme durumu, aile tipi, anne eğitim durumu, kardeş sayısı ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Saka ve Ceylan (2018) çalışmasında anne öğrenim düzeyi ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin baba eğitim durumları ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Baba eğitim durumu lise mezunu olan katılımcılarda psikolojik sağlamlılık anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Güngörmüş ve ark. (2015) yaptığı çalışmada; babanın öğrenim durumu ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı fark saptanmış ve ortaokul/lise mezunu babaya sahip olan öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Hemşirelerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile psikolojik sağlamlılık ölçeği arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Hemşirelik bölümü 1.sınıf öğrencilerinde psikolojik sağlamlılık anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuş ve bu sonuç literatür tarafından desteklenmiştir (Aydın, 2018; Özer, 2013)

Çalışmanın literatüre bir diğer önemli katkısı ile yaş ile psikolojik sağlamlılık arasında yapılan pearson korelasyon analizidir. Analiz sonucu neticesinde Hemşirelerin psikolojik sağlamlılık algıları ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamış ve bu sonuç literatür tarafından desteklenmiştir (Taylor ve Reyes 2012; Ülker Tümlü ve Reçepoğlu 2013; Hamdan-Mansour ve ark. 2014; García-Izquierdo ve ark. 2015; Güngörmüş ve ark. 2015).

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma hemşirelik bölümü öğrencilerinde psikolojik sağlamlılık düzeylerini belirlemek ve sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Hemşirelerin psikolojik sağlamlılık düzeyleri orta düzey üzerinde bulunmuştur. Hemşirelik bölümü öğrencilerinde cinsiyet grubunda erkek olanlarda; baba eğitim durumu lise mezunu olanlarda; sınıf düzeylerinde birinci sınıf olanlarda psikolojik sağlamlılık düzeyi anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Her araştırma olduğu gibi bu araştırmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin gönüllü katılımı ile sınırlıdır. Bu nedenle araştırma sonuçlarının genellenebilmesi için, farklı üniversitelerde daha geniş kitlelerle araştırmaların yapılması ve sonuçların karşılaştırılması önerilmektedir. Ayrıca okullarda psikolojik sağlamlılığı artıracak etkinliklerde bulunulması, ders içeriklerine eklenmesi, akademisyenlerin öğrencileri psikolojik olarak desteklemesi ve güçlü psikolojik danışmanlık sisteminin kurulması önerilebilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, M. (2016). Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Aydın, M. ve Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. Türkiye Eğitim Dergisi, 3(1), 37-53.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş., 2014. Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. The Journal of Happiness & Well-Being, 2015, 3(1), 93-102.
- Dökmen Ü. (2008). İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Earvolino Ramirez, M. (2007). Resilience: A concept analysis. Nursing Forum, 42(2), 73-82.
- Erdoğan, E., Özdoğan, Ö. and Erdoğan, M. (2015). University students' resilience level: The effect of gender and faculty. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 186, 1262-1267.
- Garcia-Izquierdo, M., Rios-Risquez, M. I., Carrillo-Garcia, C. ve Sabuco-Tebar, E.I.A. (2015). The moderating role of resilience in the relationship between academic burnout and the perception of psychological health in nursing students. Educational Psychology, 1-13.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A. ve Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. Journal of Psychiatric Nursing, 6, 9-14.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). Multivariate Data Analysis: Pearson Education Limited.
- Hamdan-Mansour, A.M., Azzeghaiby, S. N., Alzoghaibi, I.N., Al Badawi, T. H., Nassar, O. S. ve Shaheen, A. M. (2014). Correlates of resilience among university students. American Journal of Nursing Research, 2, 74-79.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 129-142.
- Klag, S., and Bradley, G. (2004). The role of hardiness in stress and illness: An exploration of the effect of negative affectivity and gender. British Journal of Health Psychology. 9. 137-161.
- Krovetz, M. L. (1999). Resiliency: A key element for supporting youth at-risk. The Clearing House, 73(2), 121-123.

- Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Saka, A. ve Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aile yapılarına göre incelenmesi. Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 5(1), 68-86.
- Smith, B. W., Tooley, E. M., Christopher, P., & Kay, V. S. (2010). Resilience as the ability to bounce back: A neglected personal resource?. Journal of Positive Psychology, 5, 166-176.
- Taylor, H. ve Reyes, H. (2012). Self-efficacy and resilience in baccalaureate nursing students. International Journal of Nursing Education Scholarship, 9, 1-13.
- Tümlü, G. Ü. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi, 3(3), 205-213.
- Ülker Tümlü, G. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumunu arasındaki ilişki. Journal of Higher Education and Science, 3, 205-213.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DERSLERDE AKILLI TELEFON SİBER AYLAĞLIĞI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: MARMARA VE AKDENİZ BÖLGESİ KARŞILAŞTIRMASI

Tuğba Öztürk Yıldırım¹, Hanife Tiryaki Şen², Hilal Kuşçu Karatepe³ ve Şhrinaz Polat⁴

¹İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Sağlık Müdürlüğü Sağlık Araştırmaları Şube Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

³Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

⁴İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

tugba.ozturkyildirim@gmail.com

Özet

Amaç: Bu araştırma üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon siber aylaklık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan Soru Formu ve Polat (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklığı Ölçeği (DATSA) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız değişkenler arasındaki farkı değerlendirmek amacıyla t testi ve tek yönlü ANOVA ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon siber aylaklık düzeylerinin düşük düzeyde ($2,33 \pm 1,11$) olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan kadın öğrencilerin erkek öğrencilere; 21 ve üzeri yaşa sahip öğrencilerin 20 ve altı yaşa sahip öğrencilere; Marmara bölgesinde okuyan öğrencilerin Akdeniz bölgesinde okuyan öğrencilere; Beslenme ve Diyetetik bölümünde okuyan öğrencilerin Hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilere göre derslerde akıllı telefon siber aylaklık düzeyleri anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$).

Sonuç: Araştırmada öğrencilerin derslerde akıllı telefon siber aylaklık düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Etkili öğretim ve öğrenme ortamlarına yönelik planlamalara yol göstermesi bakımından daha geniş ölçekli yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siber aylaklık, Akıllı telefon, Üniversite öğrencileri

DETERMINING OF THE LEVEL OF SMART PHONE CYBERLOAFING OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN THE CLASSES: SAMPLE OF MARMARA AND MEDITERRANEAN REGIONS

Abstract

Background: This study aims to determine the level of cyberloafing of undergraduate students with smart phones in the classes.

Method: Data of the study was collected by using the Smart Phone Cyberloafing Scale in Classes (SPCSC) adapted into Turkish by Polat (2018) and a demographical information form prepared by the researchers. For data analysis, frequency, mean, standard deviation, independent samples t-test, one-way ANOVA and Kruskal-Wallis tests were applied.

Results: The results showed that the students participated in the study had a low-level of smart phone cyberloafing in the classes ($2,33 \pm 1,11$). In addition, it was found that there was a significant difference between female and male students, 21 or above year-old and 20 or below year-old students, students from Marmara and Mediterranean regions, and students from Nutrition and Dietetics program and Nursing program ($p < 0,05$).

Conclusion: The participant students were found to have a low level of smart phone cyberloafing. The scale might be applied to a broader size of sample in terms of strategic planning development related to effective teaching and learning environments.

Keywords: Cyberloafing, Smart phone, University students

1. GİRİŞ

Akıllı telefon kullanımı günlük hayatımızın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Her geçen gün gelişen özellikleri ile akıllı telefonlar, internet başta olmak üzere, kamera özellikleri, sosyal medya, akıllı uygulamalar ve bilgiye erişim imkanı sunarak her yaştan insanın alışkanlıklarını değiştirmektedir (Bulduklu & Paşa Özer, 2016). Akıllı telefon ve özelliklerini kullanan insan sayısı her geçen yıl Dünyada ve ülkemizde artmaktadır. Küresel dijital medya ajansı “We Are Social” tarafından her yıl yayınlanan “Digital in 2019” raporuna göre Dünyada cep telefonu olan insan sayısı 5,1 milyar, internet kullanıcı sayısı 4,39 milyar, aktif sosyal medya kullanıcı sayısı 3.48 milyar ve aktif mobil sosyal medya kullanıcı sayısı ise 3,26 milyar olarak bildirilmiştir. Aynı raporda 82,4 milyon nüfusa sahip ülkemiz için sunulan verilere göre nüfusun %93’ünü oluşturan 76.34 milyon cep telefonu olan insan sayısı olduğu ve yetişkin olanların %98’inin cep telefonu kullandığı bunlarında %77’sinin akıllı telefon olduğu ayrıca nüfusun %72’sini oluşturan 59.36 milyon internet kullanıcısı, nüfusun %63’ünü oluşturan 52 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı ve nüfusun %53’ünü oluşturan 44 milyon aktif mobil sosyal medya kullanıcısı olduğu belirtilmektedir (We Are Social, 2019).

Akıllı telefonların sunduğu imkanlar zamanla insanların teknolojiyi özellikle kişisel amaçları için (kişisel e-posta kontrolü, sosyal ağ kullanımı, internette gezinme, vb.) hem iş yerlerinde hem de eğitim ortamlarında kullanma eğilimi olan “Siber Aylaklık” davranışları göstermelerine neden olmuştur (Seçkin & Kerse, 2017; Yağcı & Yüceler, 2016). Yapılan araştırmalar siber aylaklık davranışlarının üniversite öğrencilerinde yaygın bir şekilde görüldüğünü ortaya koymaktadır (Çok & Kutlu, 2018; Semerci & Akgün Kostak, 2019; Şenel, Günaydın, Sarıtaş, & Çiğdem, 2019). Üniversite öğrencileri ders esnasında siber aylaklık davranışlarını daha çok akıllı telefonlar üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu durum göz önüne alındığında ders esnasında öğrenciyi ders aktivitelerinden alıkoyan davranışları gösterme düzeylerinin belirlenmesi, yapılacak planlamalarda daha etkili öğretim ve öğrenme ortamlarının oluşturulmasına dair fikir vermesi bakımından önem teşkil etmektedir (Polat, 2018). Yapılan literatür incelemesinde ülkemizde yapılmış üniversite öğrencilerine yönelik doğrudan derslerde akıllı telefon üzerinden yapılan siber aylaklık davranışlarının belirlenmesine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon siber aylaklığı düzeylerini belirlemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Türü: Tanımlayıcı türde olan bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon siber aylaklık düzeylerinin belirlenmesidir.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırma evrenini Marmara ve Akdeniz Bölgesindeki üniversitelerin sağlıkla ilgili lisans programlarında okuyan üniversite öğrencileri oluştururken araştırmanın örneklemini ise 15.03.2019-15.04.2019 tarihleri arasında çalışmaya gönüllü katılan 892 kişi oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı: Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan “Soru Formu ve Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklığı Ölçeği (DATSA)” kullanılarak toplanmıştır.

Soru Formu; Yaş, cinsiyet, üniversitenin bulunduğu coğrafi bölge, okuduğu bölüm ve okuduğu sınıf olmak üzere toplam beş soru yer almaktadır.

Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklığı Ölçeği (DATSA); Blau, Yang ve Ward-Cook (2006) tarafından geliştirilen “Siber Aylaklık Ölçeği” çalışanların iş başında siber aylaklık düzeylerinin tespiti için kullanılmaktadır (Blau, Yang, & Ward-Cook, 2006). “Siber Aylaklık Ölçeği”, üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon üzerinden gerçekleştirdikleri siber aylaklık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Polat (2018) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek toplam 16 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlamasında hiçbir zaman (1); nadiren (2); bazen (3); sık sık (4); çoğu zaman (5) ve her zaman (6) şeklinde 6’lı likert kullanılmıştır. Ölçeğin genel değerlendirme durumu için puan aralıkları şu şekildedir: 1,00-1,83 (Hiçbir Zaman); 1,84-2,67 (Nadiren); 2,67-3,50 (Bazen); 3,50-4,33 (Sık sık); 4,33-5,17 (Çoğu Zaman) ve 5,17-6,00 (Her Zaman). Burada “Hiçbir zaman ve Nadiren” aralıkları her ikisi birlikte “*düşük düzeyde akıllı telefon siber aylaklığına*”; “Bazen ve Sık Sık” aralıkları her ikisi birlikte “*orta düzeyde akıllı telefon siber aylaklığına*” ve son olarak “Çoğu Zaman ve Her Zaman” aralıkları ise yine her ikisi birlikte “*yüksek düzeyde akıllı telefon siber aylaklığına*” işaret etmektedir. *Tarama Siber Aylaklığı Alt Boyutu (TASA)*, 7 maddeyi (1,2,3,4,5,6,7) içermektedir. Tarama siber aylaklığı alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 7 en yüksek puan 42 dir. Tarama siber aylaklığı alt boyutu, ders esnasında öğrencinin ders içeriği dışında kendisine gelen kişisel mesajlarını sık sık göz ucuyla kontrol etmesi, farklı konulardaki web sitelerini rastgele dolaşması ve özellikle son dakika haber ve sohbet bildirimlerine göz atmasına yönelik davranışları içermektedir (Örneğin, öğrencinin ders esnasında son dakika haberlerini telefonundan okuması). *Etkileşimsel Siber Aylaklık Alt Boyutu (ETSA)*, 6 maddeyi (8,9,10,11,12,13) içermektedir. Etkileşimsel siber aylaklık alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 6 en yüksek puan 36 dir. Etkileşimsel siber aylaklık alt boyutu, öğrencinin ders esnasında tarama yapmanın da ötesine geçerek dersin içeriğiyle ilgisi bulunmayan e-postalarını yanıtlaması, kontrol etmesi hatta mesleki kariyeriyle ilgili veya eğlence amaçlı web siteleriyle etkileşime girmesine yönelik davranışları içermektedir (Örneğin, öğrencinin ders esnasında online bir özgeçmiş formu doldurması veya bir sinema bileti satın alması). *Eğlence Siber Aylaklığı Alt Boyutu (EGSA)*, 3 maddeyi (14,15,16) içermektedir. Eğlence siber aylaklığı alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 3 en yüksek puan 18 dir. Eğlence siber aylaklığı alt boyutu, öğrencilerin ders esnasında spor ve benzeri aktivitelerle ilgili web sitelerini cep telefonlarından

taraması, aynı zamanda online oyunlar indirmesi hatta bu oyunları ders süresince oynamasına yönelik sergiledikleri davranışları içermektedir (Örneğin, öğrencinin ders esnasında online bir iddia kuponu doldurması). Türkçeye uyarlanan ölçeğin Cronbach alpha değeri Polat (2018) tarafından 0.88 olarak bulunmuştur. Ölçek alt boyutları için bu değerler TASA 0,86, ETSA 0,81, EGSA ise 0,68 olarak saptanmıştır (Polat, 2018). Araştırmamızda bu değerler DATSA 0,95, TASA 0,90, ETSA 0,91, EGSA ise 0,87 olarak belirlenmiştir. Cronbach alpha katsayısına göre, ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması: Veriler 15.03.2019 - 15.04.2019 tarihleri arasında Marmara ve Akdeniz Bölgesindeki iki kamu ve iki vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin rızası alınarak araştırmacılar tarafından yüzyüze anket uygulanarak toplanmıştır. Anket uygulanması öncesinde kurumlardan sözlü izin alınmıştır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi: Verilerin istatistiki analizi SPSS Programı (SPSS 15.0 versiyonu) ile yapılmıştır. Öğrencilerin demografik özelliklerinin analizi frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır. DATSA alt boyutları ile bağımsız değişkenler arasındaki farkı değerlendirmek amacıyla t testi ve tek yönlü ANOVA ve Kruskal Wallis testleri yapılmıştır. Tüm veriler için anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Test tekniği belirlenirken dağılımların normalliği ve değişkenlere göre alt grup büyüklüğü şartları dikkate alınmıştır. Yaş, cinsiyet, üniversitenin bulunduğu bölge ve sınıf değişkenleri için t-testi analizi yapılmıştır. Bölüm değişkeni için normal dağılıma bakıldığında çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin DATSA ile TASA ve ETSA alt boyutları için ± 2 değerleri arasında olduğu, EGSA alt boyutu için ise bu aralıklar dışında olduğu bulunmuştur. Bu nedenle DATSA, TASA ve ETSA için tek yönlü ANOVA, EGSA alt boyutu için ise Kruskal-Wallis testi yapılmıştır.

2.6. Araştırmanın Etik Yönü: Çalışmaya başlamadan önce İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır. Ayrıca DATSA' nın Türkçeye geçerlilik ve güvenilirliğini uyarlayan Murat Polat'tan e-posta yoluyla ölçeğin kullanım izni alınmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Katılımcıların yaş ortalaması $20,9 \pm 2,17$ (Min:17 – Mak:38) olup, %72,1'i kadın, %33,9'u birinci sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin DATSA genel ve alt boyut puan ortalamaları verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon siber aylıklık puanları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin akıllı telefon siber aylıklığı eğilim puanı ($2,33 \pm 1,11$) olup düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin etkileşimsel ve eğlence siber aylıkları düzeylerinin (sırasıyla $2,12 \pm 1,19$ ve $1,96 \pm 1,30$) düşük düzeyde olduğu, tarama siber aylıklığı düzeylerinin ($2,68 \pm 1,15$) ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin DATSA Genel ve Alt Boyut Puanlarının Dağılımı (N:892)

DATSA ve Alt Boyutlar	Üniversite Öğrencilerinin Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklık Puanları (n=892)		
	Ort. ± SS	Min.Puan	Max.Puan
Genel Toplam	2,33 ± 1,11	1	6
Tarama Siber Aylaklığı	2,68 ± 1,15	1	6
Etkileşimsel Siber Aylaklık	2,12 ± 1,19	1	6
Eğlence Siber Aylaklığı	1,96 ± 1,30	1	6

Yapılan çalışmalarda öğrencilerin ders sırasında bilgisayar veya akıllı telefon aracılığı ile siber aylaklık davranışlarında buldukları belirlenmiştir (Çok & Kutlu, 2018; Ergün & Altun, 2012; Seçkin & Kerse, 2017; Şenel et al., 2019).

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin “Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklık Ölçeği” ve alt boyut puan ortalamalarının yaş, cinsiyet, üniversitenin bulunduğu coğrafi bölge ve okuduğu sınıf gibi çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar gösterilmiştir.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin DATSA Genel ve Alt Boyut Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması (N:892)

	Yaş		Cinsiyet		Üniversitenin Bulunduğu Bölge		Okuduğu Sınıf	
	17-20	21 ve ↑	Kadın	Erkek	Marmara	Akdeniz	1 ve 2	3 ve 4
	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)
DATSA Genel Toplam	2,17±1,04 (366)	2,44±1,15 (369)	2,22±1,06 (643)	2,64±1,16 (249)	2,51±1,13 (234)	2,27±1,09 (658)	2,25±1,04 (302)	2,30±1,15 (277)
	t=3,29; p<0,05*		t=4,97; p<0,05*		t=2,83; p<0,05*		t=0,57; p>0,05	
TASA Boyutu	2,50±1,09 (366)	2,79±1,19 (369)	2,59±1,13 (643)	2,92±1,18 (249)	2,93±1,17 (234)	2,59±1,13 (658)	2,61±1,07 (302)	2,63±1,20 (277)
	t=3,43; p<0,05*		t=3,93; p<0,05*		t=3,85; p<0,05*		t=0,17; p>0,05	
ETSA Boyutu	1,97±1,11 (366)	2,21±1,22 (369)	2,02±1,16 (643)	2,36±1,24 (249)	2,27±1,25 (234)	2,06±1,16 (658)	2,01±1,14 (302)	2,11±1,23 (277)
	t=2,86; p<0,05*		t=3,79; p<0,05*		t=2,26; p<0,05*		t=1,08; p>0,05	
EGSA Boyutu	1,80±1,16 (366)	2,05±1,34 (369)	1,74±1,16(643)	2,53±1,46 (249)	2,01±1,38 (234)	1,94±1,27 (658)	1,89±1,23 (302)	1,92±1,31 (277)

t=2,69; p<0,05*

t=7,68; p<0,05*

t=0,76; p>0,05

t=0,24; p>0,05

Tablo 2’de üniversite öğrencilerinin DATSA ölçeği genel ve tüm alt boyut puan ortalamalarının yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır (p<0,05). Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre ve 21 ve üzeri yaşa sahip öğrencilerin 20 ve altı yaşa sahip öğrencilere göre DATSA ölçeği genel ve tüm alt boyut puan ortalamaları daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Semerci ve Akgün Kostak’ın (2019) çalışmasında öğrencilerin teorik derslerde akıllı telefonu daha çok ders dışı amaçlarla, kliniklerde ise uygulamaya yönelik kullandıkları bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin yaşlarının günlük internet kullanımını ve klinik uygulamalarda akıllı telefon kullanım sürelerini etkilediği belirlenmiştir (Semerci & Akgün Kostak, 2019). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığına yönelik yapılan çalışmalarda öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyinin yaş ve cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır (Kuyucu, 2017; Minaz & Çetinkaya Bozkurt, 2017). Tablo 1’de görüldüğü gibi üniversitenin bulunduğu bölgeye göre DATSA genel, TASA ve ETSA alt boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu ve Marmara bölgesinde okuyan öğrencilerin puan ortalamalarının Akdeniz Bölgesi’nde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Yapılan çalışmalar üniversite öğrencilerinin akıllı telefonu ve interneti yaygın olarak kullandıklarını göstermektedir (Kheokao, Yingrengreung, Siriwanij, Krirkgulthorn, & Panidchakult, 2015; Sandholzer, Deutsch, Frese, & Winter, 2015; Semerci & Akgün Kostak, 2019; Uğur & Turan, 2015).

Tablo 3’te üniversite öğrencilerinin DATSA ölçeği genel, TASA ve ETSA alt boyut ortalamalarının okuduğu bölüm değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 3.Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Değişkenine Göre DATSA, TASA ve ETSA Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (N:892)

	Hemşirelik	Beslenme ve Diyetetik	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	İş Sağlığı ve Güvenliği	Sağlık Yönetimi	Afet Yönetimi	Ebelik	F ; p
	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	Ort. ±SS (n)	
DATSA Genel Toplam	2,22±1,12 (358)	2,45±1,03 (153)	2,38±1,09 (180)	2,25±1,94 (34)	2,42±1,00 (18)	2,31±1,19 (79)	2,59±1,21 (70)	1,654 ; 0,129
TASA Boyutu	2,54±1,18 (358)	2,89±1,06 (153)	2,71±1,13 (180)	2,60±1,00 (34)	2,69±1,02 (18)	2,64±1,25 (79)	2,94±1,15 (70)	2,363 ; 0,029
ETSA Boyutu	2,01±1,17 (358)	2,24±1,15 (153)	2,16±1,15 (180)	2,04±1,06 (34)	2,25±1,05 (18)	2,10±1,31 (79)	2,32±1,38 (70)	1,162 ; 0,324

Tablo 3'te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin tarama siber aylıklık alt boyut puan ortalaması ile bölüm değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Bölümler arası farkların hangi bölümler arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre Beslenme ve Diyetetik bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($X=2,89$) hemşirelik öğrencilerinin puan ortalamalarına ($X=2,54$) göre anlamlı şekilde fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Semerci ve Akgün Kostak'ın (2019) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin ders sırasında akıllı telefonu kullanma oranı teorik derslerde %68,5, klinik uygulamalarda %65,4 olduğu ve iletişim, müzik, eğitim, e-posta, oyun ve alışveriş amacıyla gerçekleştirdikleri belirtilmiştir (Semerci & Akgün Kostak, 2019).

Tablo 4'te üniversite öğrencilerinin EGSA alt boyut ortalamalarının okuduğu bölüm değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Değişkenine Göre EGSA Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları (N:892)

Boyutlar	Bölüm	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
EGSA Boyutu	Hemşirelik	358	431.73				
	Beslenme ve Diyetetik	153	449.63				
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	180	461.68				
	İş Sağlığı ve Güvenliği	34	447.99	6	5.088	.533	-
	Sağlık Yönetimi	18	447.86				
	Afet Yönetimi	79	429.14				
	Ebelik	70	494.70				

Tablo 4'te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin eğlence siber aylıklık alt boyut puan ortalaması ile bölüm değişkeni arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon üzerinden gerçekleştirdikleri siber aylıklık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada öğrencilerin akıllı telefon siber aylıklık düzeyleri *düşük* düzeyde bulunmuştur. Alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin etkileşimsel ve eğlence siber aylıkları düzeylerinin düşük düzeyde olduğu, tarama siber aylıklığı düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinde cinsiyet grubunda erkek olanlarda; yaş grubunda 21 ve üzeri yaşta olanlarda; okuduğu bölge grubunda Marmara bölgesinde olanlarda derslerde akıllı telefon

siber aylıklık düzeyleri anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin tarama siber aylıklık düzeyleri hemşirelik bölümü öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırma iki bölgede toplamda dört üniversitede okuyan öğrencilerin gönüllü katılımı ile sınırlıdır. Bu nedenle öğrencilerin ders esnasında akıllı telefonlar üzerinden gerçekleştirdikleri siber aylıklık davranışlarını belirlemeye yönelik daha geniş kapsamlı çalışmaların yapılarak karşılaştırılması önerilmektedir. Günümüzde her düzeyde eğitim veren okullarda öğretmenin anlattığı ve öğrencinin bireysel olarak oturup dinlemesine dayanan anlatım yöntemi geçerli ders işleme yöntemi olarak kabul edilmektedir (Yılmaz, 2001). Ancak teknolojinin getirdiği yenilikler yaşamın tüm alanlarını olduğu gibi öğretme ve öğrenme ortamlarını da etkilemiştir. Bu gerçekten hareketle üniversitelerde öğretim teknolojilerine yönelik yeniliklerin takip edilmesi ve bu konuda akademisyenlere yönelik eğitici eğitimi programlarının düzenlenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Blau, G., Yang, Y., & Ward-Cook, K. (2006). Testing a measure of cyberloafing. *Journal of Allied Health, 35*(1), 9–17.
- Bulduklu, Y., & Paşa Özer, N. (2016). *Young People 's Smart Phone Use Motivations*. 2963–2986.
- Çok, R., & Kutlu, M. (2018). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN DERS ESNASINDA DERS DIŞI İNTERNET KULLANIM DAVRANIŞLARI İLE AKADEMİK GÜDÜLENME DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ 1. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences, 4*, 1–21.
- Ergün, E., & Altun, A. (2012). ÖĞRENCİ GÖZÜYLE SİBER AYLAKLIK VE NEDENLERİ. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 2*(1), 36–53. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/etku/issue/6272/84231>
- Kheokao, J., Yingrengreung, S., Siriwanij, W., Krirkgulthorn, T., & Panidchakult, K. (2015). Media use of nursing students in Thailand. *2015 4th International Symposium on Emerging Trends and Technologies in Libraries and Information Services, ETTLIS 2015 - Proceedings*, 123–127. <https://doi.org/10.1109/ETTLIS.2015.7048184>
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı Ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: “Akıllı Telefon(Kolik)” Üniversite Gençliği. *Global Media Journal TR Edition, 7*(14), 328–359.
- Minaz, A., & Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2017). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN Akıllı Telefon Bağımlılığı Düzeylerinin Ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısında İncelenmesi - Investigation of University Students Smartphone Addiction Levels and Usage Purposes in Terms of Different Variables. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 268–286*. <https://doi.org/10.20875/makusobed.306903>
- Polat, M. (2018). Social Sciences. *DERSLERDE AKILLI TELEFON SİBER AYLAKLIĞI ÖLÇEĞİ (DATSAÖ): ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İÇİN BİR ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASI*, 3114–3127. <https://doi.org/10.4135/9781608717583.n96>
- Sandholzer, M., Deutsch, T., Frese, T., & Winter, A. (2015). Predictors of students' self-reported adoption of a smartphone application for medical education in general practice. *BMC Medical Education, 15*(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/s12909-015-0377-3>

- Seçkin, Z., & Kerse, G. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Sanal Kaytarma Davranışları ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. 89–110. Retrieved from <http://iibfdergi.aksaray.edu.tr>
- Semerci, R., & Akgün Kostak, M. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Akıllı Telefon Kullanım Özelliklerinin Belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6, 8–16. <https://doi.org/10.17681/hsp.380004>
- Şenel, S., Günaydın, S., Sarıtaş, M. T., & Çiğdem, H. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Siber Aylaklık Seviyelerini Yordayan Faktörler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1–10. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2376>
- Uğur, N. G., & Turan, A. H. (2015). College students' acceptance and usage of mobile applications: Sakarya University case. *Journal of Internet Applications and Management*, 6(2), 63–79. <https://doi.org/10.5505/iuyd.2015.50469>
- We Are Social. (2019). No Title. In *Digital in 2019*. Retrieved from <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>
- Yağcı, M., & Yüceler, A. (2016). Kavramsal boyutlarıyla sanal kaytarma Cyber loafing with its conceptual aspects. *International Journal of Social Sciences and Education Research Online*, 2(2). Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/ijsser>
- Yılmaz, A. (2001). Sınıf İçi Öğrenci-Öğrenci Etkileşiminin Öğrenme ve Sosyal Gelişim Üzeindeki Etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25), 147–158. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/kuey/issue/10371/126936>

SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ DERSİNİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ATILGANLIK, ÖZGECİLİK, İLETİŞİM BECERİLERİ VE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dilek ÖZMEN, Fatma UYAR

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Manisa,
Türkiye
fatmauyarege@gmail.com

Özet

Amaç: Araştırmada, Sosyal Sorumluluk Projeleri dersinin hemşirelik öğrencilerinin özgecilik, empatik eğilim, iletişim becerisi ve atılganlık düzeylerine etkisinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Yöntem: Bu araştırma 2018-2019 Öğretim Yılı Bahar Dönemi'nde, öntest-sontest düzeninde deneysel tipte planlandı. Araştırma evreni Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 3. sınıf Sosyal Sorumluluk Projeleri dersini alan öğrencilerden oluştu (N=63). Araştırmada örneklem seçim yöntemine gidilmeyip evrenin tamamı örnekleme dahil edildi ancak çalışma 59 öğrenci ile tamamlandı (n=59) (Katılım oranı %94). Etik kurul onayı ve kurum izni alındıktan sonra gönüllü öğrencilerden onam alınarak proje başlamadan önce ve proje bittikten sonra Sosyo-demografik Bilgi Formu, Özgecilik Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği, İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Rathus Atılganlık Envanteri aracılığıyla veriler toplandı. Dersi alan öğrenciler kendi belirledikleri ve dersin öğretim elemanlarında onayladığı dört sosyal sorumluluk projesinde ortalama 15 kişilik gruplar halinde ("Temizlikten Doğan Bilgi", "Farkında Ol Farkı Hissettirme", "Toplum Görme Engellilerin Farkına Varyyor", "Hayalin Hediye Olsun") bir dönem boyunca görev yaptılar. Araştırmanın verileri SPSS 15.00 paket programında kodlanarak, tanıtıcı bilgilerin sayı-yüzde dağılımları yapıldı. Ölçek puan değişiminde Bağımlı gruplarda t testi, Bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü Varyans testi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği, Özgecilik Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği ön test- son test puanları arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Atılganlık puanlarında bir değişim saptanmadı ($p>0,05$).

Sonuç: Hemşirelik mesleğinde özgeci, atılgan, iletişim ve empati becerisi gelişmiş mezunlar yetiştirmede sosyal sorumluluk projeleri dersi bir araç olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk Projesi, Atılganlık, Özgecilik, İletişim Becerileri, Empatik Eğilim, Hemşirelik.

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN İLK UYGULAMA GÜNÜNE İLİŞKİN DENEYİMLERİ: BİR YANSITICI DÜŞÜNCE ETKİNLİĞİ

Hatice CAMVEREN¹, Havva ARSLAN YÜRÜMEZOĞLU,²Gülseren KOCAMAN²,

¹Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim AD, İzmir Bornova, Türkiye

²Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim AD, İzmir İnciraltı, Türkiye
Sunucu Yazar E-mail adresi: haticecamveren@gmail.com

Giriş

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalar ile ilgili olumsuz duyguları ve deneyimleri çoğu eğitici için bilinen bir durumdur. Yapılan bazı çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin özellikle ilk klinik deneyimlerinde becerilerini yetersiz hissetmeleri, alışkın olmadıkları bir ortamda bulunma, iletişim problemleri ve hatalı uygulama yapma gibi olumsuz duygu ve deneyime sahip oldukları gösterilmiştir. Öğrencilerin ilk uygulama deneyimlerinin belirlenmesi mesleğe olan bağlılığın temellerinin atılması ve uygulamada olumlu öğrenme ortamının yaratılması için son derece önemlidir. Bu nedenle, öğrencilerin ilk klinik uygulamalarına yönelik duygu ve deneyimlerini bilme eğiticilerin de planlamalarına yol gösterici olacaktır.

Araştırmanın amacı:

Bu çalışma, hemşirelik son sınıf öğrencilerinin ilk uygulama günlerini nasıl anımsadıklarını ve deneyimlerini ortaya koymak amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Araştırma, retrospektif tanımlayıcı türde planlanmıştır. Bir Hemşirelik Fakültesinde 2018-2019 öğretim yılı güz ve bahar dönemlerinde 600 intern/son sınıf öğrencisine akran eğitimi verilmiştir. Eğitime katılan öğrencilere yansıtıcı öğrenme etkinliği olarak "Staja başladığımız ilk gün yaşadığımız en olumsuz deneyiminiz neydi?" sorusu yöneltilmiş ve yanıtları yazılı olarak alınmıştır. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri toplam 519 yazılı yanıt incelenerek içerik analizi değerlendirilmiş, sayı ve yüzde kullanılarak nicel verilere dönüştürülmüştür.

Bulgular

Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamada yaşadıkları en olumsuz deneyimler sırasıyla; öğrencinin kendisi ile ilgili sorunlar (heyecan, korku, stres, uyum zorluğu, vb) %50.9 (n:264), klinik eğitici ile ilgili sorunlar (olumsuz iletişim, destek alamama, vb.) %22.5 (n:117), klinik öğrenme ortamı ile ilgili sorunlar %14.12 (n:74), hasta ve hasta yakın ile ilgili sorunlar %12.3 (n:64) olarak toplam dört kategoride sınıflandırılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada, tüm kliniklerde uygulamaya ilk kez çıkan öğrencilerin yaşadıkları en olumsuz deneyimlerin çoğunlukla öğrencinin kendisi ve eğiticiden kaynaklı durumlar olduğu anlaşılmıştır. Yaşanan sorunlar dört kategoride toplanmakla birlikte, öğrencilerin yaşadıkları tüm olumsuz deneyimlerin giderilmesinin eğiticinin sorumluluğu olduğu unutulmamalı ve klinik uygulamalarda bu sorunların yaşanmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: hemşirelik öğrencileri, ilk klinik uygulama, deneyim

Kaynakça

Baysan Arabacı, L., Akın Korhan, E., Tokem, Y., Torun R. (2015). Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin İlk Klinik Deneyim Öncesi-Sırası ve Sonrası Anksiyete ve Stres Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi,1-16.

Hooven, K. (2015). Nursing Students' Qualitative Experiences in the Medical–Surgical Clinical Learning Environment: A Cross-Cultural Integrative Review. *Journal of Nursing Education*.54(8).

Stacey G., Pollock K., Crawford P. (2015) A case study exploring the experience of graduate entry nursing students when learning in practice. *Journal of Advanced Nursing* 71(9), 2084–2095. doi: 10.1111/jan.12673

Yang, J. (2013). Korean nursing students' experiences of their first clinical practice. *Journal of Nursing Education and Practice*, 3(3).

DERS SONU DEĞERLENDİRME ARACI OLARAK ONLINE SORU FORMU KULLANIMI: DENEYİM PAYLAŞIMI

Mehmet Gülşen¹, Nurcan Bilgin¹ ve Adalet Kutlu¹

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi AD,
Manisa, Türkiye
mehmet.gulsen@cbu.edu.tr

Giriş ve amaç: Günümüzde çok hızlı gelişim ve ilerleme gösteren teknolojiler, eğitim-öğretim etkinliklerinin daha verimli hale getirilmesinde yeni fırsatlar doğurmaktadır. Bu fırsatları öğretim etkinlikleri sırasında da kullanmak mümkündür.

Gereç ve yöntem: Çalışma, MCBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde 2018-2019 yılı Güz döneminde Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi dersini alan 205 öğrenci ile gerçekleştirildi. Dersin konularını tekrarlamak ve pekiştirmek amacıyla Google formlar kullanılarak her dersin konusu için ayrı soru formları oluşturuldu. Formlar çoktan seçmeli ve açık uçlu soru türlerini içeren ortalama 10 maddeden oluştu. Soru formlarına erişim linki dersin bitiminden 15-20 dk. öncesinde sınıf Whatsapp grubundan paylaşıldı ve forma yönlendiren QR kod yansıda gösterildi. Öğrenciler yanıtlarını akıllı telefonları aracılığıyla gönderdi. Öğrenciler yanıtları tamamladıktan sonra sorulara verilen yanıtlar yansıda değerlendirildi. Yanlış, eksik ve anlaşılmayan yanıtlar düzeltildi.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması $20,95 \pm 2,00$ idi ve %73'ü kadındı. Yöntemin hızlı ve kolay uygulanabilir olması, öğrencilerin teknolojiyi kullanarak ders işleyişine dahil olması, sistemin cevap analizlerini vermesi, dersin kısa ve pratik bir tekrarına imkân tanınması, sorulan soruların sınavlarda çıkma ihtimalinin olmasının öğrencilerin dikkatini çekmeye katkı sağlaması yöntemin avantajları olarak gözlemlendi. Dönem sonunda öğrencilerden alınan geri bildirimlerde yer alan “derslerin sonunda yapılan uygulama soruları dersleri iyi anlamamızda büyük yardımcı oldu.” ve benzeri ifadeler bu yöntemin öğrencilerin ilgi ve motivasyonunu arttırdığı, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimine katkı sağladığı düşüncesini güçlendirdi. Ancak, değerlendirmenin öğrencilerin motivasyonunun en düşük olduğu zaman olan ders sonunda yapılması öğrencilerin ilgisinin kimi zaman düşük olmasına yol açtı. Bazı öğrencilerin açık uçlu sorulara yanıt olarak futbolcuların, ünlü şarkıcıların vb. isimlerini yazması ve bazı öğrencilerin ilgisizliği yaşanan sorunlar arasındaydı.

Sonuç: Ders sonu değerlendirmede online soru formların kullanımı öğretim elemanı öğrenci etkileşimini arttırmakla birlikte işlenmiş olan konunun özetlenmesi açısından kullanılabilir. Uygulanan bu yöntem, gelişen teknoloji, yazılımlar ve uygulamalar çerçevesinde geliştirilebilir. Her dönem farklı öğrenci grupları ile elde edilen geribildirimlere göre düzenlemeler yapılabilir ve toplanan veriler zamanla dersin etkililiğindeki değişimi göstermesi açısından da faydalı olabilir.

Anahtar sözcükler: Hemşirelik, Google formlar, aktif öğrenme.

TÜRKİYE' DEKİ HEMŞİRELİK LİSANS PROGRAMINDA VERİLEN KAN VE KAN ÜRÜNLERİ TRANSFÜZYONU DERSLERİNİN İNCELENMESİ

Nurten Sütçü Çiçek¹, Sevcan Karataş²

¹*Koç Üniversitesi Hastanesi, Transfüzyon Hemşiresi, İstanbul, Türkiye*

²*İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, SHMYO, İstanbul, Türkiye*

nsutcu@kuh.ku.edu.tr

Giriş: Amaç: Kan ve kan ürünleri transfüzyonu hemşirelik sürecinin en önemli uygulamalarından biridir. Güvenli ve etkin transfüzyon uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi için transfüzyon öncesi, sırası ve sonrasında aktif rol alan hemşirelerin yeterli bilgi ve deneyime sahip olması gerekmektedir. Bu çalışmada, Hemşirelik lisans programlarında kan ve kan ürünleri transfüzyonuna ilişkin derslerin verilme düzeyi araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde yer alan Hemşirelik Lisans programlarının ders içerikleri analiz edilmiştir. Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Türkiye'de yer alan toplam 114 devlet ve vakıf üniversitelerinin Hemşirelik Lisans Programı ders içerikleri incelenmiştir. Bu lisans programlarının %19,3'ünün (n=22) ders içerikliklerine ulaşılammıştır. Kan ve kan ürünleri transfüzyonun yer aldığı derslerin % 67,4'ü (n=62) İç Hastalıkları Hemşireliği, %21,7'si (n=20) Hemşirelik Esasları, % 4,5'i (n=4) Hemşirelikte Temel İlke ve Uygulamalar, % 1,1'i Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, % 1,1'i Hastalıklar ve Hemşirelik Bakımı, % 1,1'i Hemşirelik Süreci, % 1,1'i Sağlık Durumunda Farklılaşma ve Bakım ve % 1,1'i Sağlıklı Yaşam ve Hemşirelik Modülü derslerinde olduğu görülmüştür. Konu başlıkları incelendiğinde % 30,4'ünde (n=28) "Kan Transfüzyonu", % 66,3'ünde "Kan Hastalıkları ve Hemşirelik Bakımı", %2,2'sinde (n=2) "Kan Hastalıkları Tanı, Tedavi Yöntemleri ve Kan Transfüzyonu" ve % 1,1'inde (n=1) ders içeriğinde kan transfüzyonuna dair ders bulunmadığı bulunmuştur.

Sonuç: Üniversitelerin % 30,4'ünde Kan Transfüzyonu konusuna özel ders saati ayrıldığı görülmüştür. Yapılan çalışmalar, kan transfüzyonu ile ilgili hataların sıklıkla uygulayıcı kaynaklı olduğunu ve transfüzyon işlemi sırasında meydana geldiğini göstermektedir.^{1,2} Bu nedenle Transfüzyon uygulamalarının her aşamasında yer alan hemşirelerin lisans eğitimi sırasında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmaları sağlanarak oluşabilecek hataların önüne geçilmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kan, Transfüzyon, Hemşirelik

Kaynaklar

1. Çavuşoğlu H, Güneş NB, Pars H. Kan ürünleri ve güvenli kan transfüzyonu. Türkiye Klinikleri J NurseSci.2015;7(1):49-57.
2. Serious Hazards of Transfusion. Annual report 2005. SHOT. Manchester.2006.

ÜLKEMİZDE HEMŞİRELİK KLİNİK EĞİTİMİNDE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR: KAPSAMLI BİR ARAŞTIRMA

Arzu Akbaba¹, Şeyda Özbiçakcı²

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Yerleşkesi, 35340
Balçova/İzmir, Türkiye
arzuozturk@gmail.com

Amaç: Bu kapsamlı derlemenin amacı ülkemizde klinik eğitimde kullanılan yenilikçi yaklaşımlara ilişkin çalışmaların sonuçlarını incelemektir.

Yöntem: Araştırma Arksey ve O'Malley kapsamlı araştırma protokolü üzerine temellendirilmiştir. Protokol, araştırma sorusunun tanımlanması, ilgili çalışmaların saptanması, çalışmaların seçimi, verilerin tablollaştırılması ve yorumlanması aşamalarını kapsamaktadır. Araştırmanın işleme kriterleri: 2012 yılı ve sonrası, İngilizce ve Türkçe olarak tam metin ulaşılabilmesi, Türkiye'de yapılmış olması, en az bir yenilikçi yöntem içeren araştırma makalesi olması.

Çalışmalar, Google Akademik, Ulakbim, PubMed, Türk Medline ve DergiPark veri tabanları taranarak seçilmiştir. Tasarım açısından bir sınır konulmamış, yüksek lisans ve doktora tezleri ve tam metine ulaşamayanlar çalışma kapsamına alınmamıştır. Elektronik tarama ile saptanan tüm çalışmaların başlık ve özetleri, araştırmacılar tarafından bağımsız olarak gözden geçirilmiştir. İşleme kriterlerine uygun olan çalışmalar incelenerek araştırma protokolü uygulanmıştır.

Bulgular: Elektronik veri tabanları taranması sonucunda başlangıçta 1484 kaynağa ulaşılmıştır. Tekrarlayan 24 kaynak çıkarıldığında bu sayı 1460' a düşmüştür. Dahil edilme kriterlerine göre; araştırma makalesi olmayan (967), herhangi bir eğitim yöntemi kullanmayan (314), Türkçe ve İngilizce olmayan (28), tam metnine ulaşamayan (80), yayınlanmamış tezler (20) gibi kaynakların elenmesi sonucunda 51 çalışmanın tam metinleri çalışmaya alınmıştır. Ülkemizde literatürün yenilikçi uygulamalar açısından simülasyon (24), uzaktan eğitim (8) klinik rehberlik (7), kavram haritası (5) akran koçluğu (4) ve yansıtıcı düşünme (3) yöntemleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Çalışmaların genelinin yenilikçi yöntemlere yönelik öğrenci görüşlerine (%45) ve beceri düzeylerine etkisine (%55) yoğunlaştığı görülmektedir.

Sonuç: Sonuçlar değerlendirildiğinde, hemşirelik beceri eğitimlerinde kullanılan yenilikçi yöntemlerin bilgi beceriyi entegre ederek öğrenciye gerçeğe en yakın öğrenme ortamı sağlaması, klinik ortama geçişi kolaylaştırması, iletişim becerilerini artırması ve klinik ortamda hataları azaltması özellikleriyle hemşirelik eğitiminde olumlu katkı sağladığı saptanmıştır. Ayrıca öğrenciler, yenilikçi bu yöntemlerin ilgi uyandırdığını, özgüvenlerini artırdığını ve sorumlulukların kazanılmasında olumlu katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda ülkemizde farklı inovatif yöntemlerin kullanıldığı çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: hemşirelik, hemşirelik eğitimi, klinik eğitim, yenilikçi yaklaşımlar

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE YENİLİKÇİ ÖĞRENME: EĞİTİM OYUNLARI

Hülya Okumuş¹, Buse Güler¹, Sevcan Fata¹

1 Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Giriş ve Amaç: Eğitimde yenilikçi öğretim yöntemlerini tanımak ve kullanılmasını sağlamak öğrencilerin öğrenmelerini en üst düzeye çıkarmak için önemlidir. Teknoloji çağındaki öğrenciler genellikle bir faaliyete odaklanmakta güçlük çekerler ve cevabı hemen bulmak isterler. Hemşire eğitimciler de öğrencilerin öğrenme motivasyonunu koruyan öğretim tekniklerini bulmaya çalışmaktadır. Bu nedenle günümüzde aktif öğrenme yöntemlerinden olan oyun tekniği tercih edilmektedir. Bir eğitim oyunu, oyuncuların belirli hedeflere ulaşma girişimlerinde bilgi ya da beceri kullanarak rekabet edebilecekleri çeşitli şans dereceleri içeren kesin kurallar tarafından yönetilen bir faaliyettir. Eğitici oyunlar, dikkat çekmek, öğrenmeyi teşvik etmek, derin öğrenmeyi sağlamak ve öğrenciler arasında işbirliğini geliştirmek için kullanılacak bir tekniktir. Ayrıca içerisinde rekabet bulunmasından dolayı simülasyon ve rol play gibi diğer aktif öğrenme stratejilerinden ayrılır. Oyun tekniği ile öğrenciler doğru cevapları ve gerekçelerini tartışarak anında geribildirim alırlar. Derlemenin amacı, hemşirelik öğrencilerinin karar vermelerini, eleştirel düşüncelerini ve takım çalışmasını anlamalarını sağlayan eğitim oyunlarının sonuçlarını incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Hemşirelik eğitiminde oyun tekniğinin kullanıldığı makalelere ulaşmak için Pubmed, Cochrane, Google Akademik veri tabanları 10-12 Temmuz 2019 tarihleri arasında taranmıştır. ‘Nursing education’, ‘games’, ‘active learning’, ‘teaching methods’, ‘gaming’ anahtar kelimeleri kullanılarak 7 tanesi araştırma makalesi olan 20 makaleye ulaşılmıştır.

Bulgular: Yapılan çalışmalarda eğitici oyun tekniğinin video tabanlı, 3D sanal oyun, kartlar ve simülasyon teknikleri aracılığıyla kullanıldığı saptanmıştır. Eğitici oyunların öğrencilerin teorik bilgilerini arttırdığı, psikomotor becerilerini geliştirdiği, kara verebilme, eleştirel düşünme ve takım çalışması yapabilme gibi becerilerini arttırdığı saptanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin oyun tekniğini faydalı buldukları ve oyun sırasında eğlendikleri belirlenmiştir.

Sonuç: Aktif öğrenme yöntemlerinden olan eğitici oyun tekniği öğrenciler tarafından yararlı bulunmakla birlikte, öğrencilerin eleştirel düşünme, karar verebilme, liderlik yapabilme ve ekip işbirliği yapabilme gibi özelliklerini geliştirmektedir. Bu nedenle hemşirelik eğitiminde eğitici oyun tekniğinin diğer öğretim yöntemleri ile birlikte kullanılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: hemşirelik eğitimi, eğitim oyunu, aktif öğrenme.

KAYNAKLAR

1. Boctor L. Active-learning strategies: the use of a game to reinforce learning in nursing education. A case study. *Nurse Educ Pract.* 2013 Mar;13(2):96-100. doi: 10.1016/j.nepr.2012.07.010.
2. Johnsen HM, Fossum M, Vivekananda-Schmidt P, Fruhling A, Slettebø Å. A Serious Game for Teaching Nursing Students Clinical Reasoning and Decision-Making Skills. *Stud Health Technol Inform.* 2016; 225:905-6.
3. Petit dit Dariel OJ, Raby T, Ravaut F, Rothan-Tondeur M. Developing the Serious Games potential in nursing education. *Nurse Educ Today.* 2013; 33(12): 1569-75. doi: 10.1016/j.nedt.2012.12.014.
4. Cowen KJ, Tesh AS. Effects of gaming on nursing students' knowledge of pediatric cardiovascular dysfunction. *J Nurs Educ.* 2002; 41(11):507-9.
5. Baid H, Lambert N. Enjoyable learning: the role of humour, games, and fun activities in nursing and midwifery education. *Nurse Educ Today.* 2010; 30(6):548-52. doi: 10.1016/j.nedt.2009.11.007.
6. Day-Black C, Merrill EB, Konzelman L, Williams TT, Hart N. Gamification: An Innovative Teaching-Learning Strategy for the Digital Nursing Students in a Community Health Nursing Course. *ABNF J.* 2015; 26(4):90-4.
7. Kopp W, Hanson MA. High-Fidelity and Gaming Simulations Enhance Nursing Education in End-of-Life Care. *Clinical Simulation in Nursing.* 2012; 8: e97-e102.
8. Royse MA, Newton SE. How gaming is used as an innovative strategy for nursing education. *Nurs Educ Perspect.* 2007; 28(5):263-7.
9. Cook NF, McAloon T, O'Neill P, Beggs R. Impact of a web based interactive simulation game (PULSE) on nursing students' experience and performance in life support training--a pilot study. *Nurse Educ Today.* 2012; 32(6):714-20. doi: 10.1016/j.nedt.2011.09.013.
10. Bowers S. Making a game of urgent care: simulation for nursing students. *Emerg Nurse.* 2011; 19(7):26-7.
11. Koivisto JM, Niemi H, Multisilta J, Eriksson E. Nursing students' experiential learning processes using an online 3D simulation game. *Education and Information Technologies.* 2017; 22(1): 383-398.
12. Pasin F, Giroux H. The impact of a simulation game on operations management education. *Computers & Education.* 2011; 57:1240–1254.
13. Stanley D, Latimer K. 'The Ward': A simulation game for nursing students. *Nurse Educ Pract.* 2011; 11(1):20-5. doi: 10.1016/j.nepr.2010.05.010.

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE MOBİL UYGULAMALARIN YERİ

Hülya ÖZBERK*¹, Merlinda ALUŞ TOKAT*², Manolya PARLAS*³

*Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği,
Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Yerleşkesi İnciraltı/İzmir 35340 – Türkiye
e-mail: manolya.parlas@gmail.com

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik lisans eğitiminde mobil uygulamaların incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmada, PubMed/Medline, CINAHL, EMBASE (Elsevier), Cochrane kütüphanesi ve Google Akademik veri tabanları “nursing education”, “mobile application”, “technology in education” ve “nursing students” kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda, sekiz araştırma makalesi ve beş derlemeye ulaşılmıştır.

Bulgular: Yapılan çalışmalarda mobil uygulamalar, hemşirelik müfredat programları kapsamında yer alan konulara uyarlanarak incelenmiştir. Mobil uygulamalar ile yaşam bulgularının değerlendirilmesi, üriner katater bakımı, intravenöz (IV) ve intramüsküler (IM) enjeksiyon, mide gavajı ve endotrakeal tüp bakımı, ilaç dozu hesaplama, solunum ve kardiyopulmoner değerlendirme, yetişkin sağlığı, ana-çocuk sağlığı hemşireliği vb. kapsamında modüllerin mobil uygulamalara aktarılması kavramsal bir bütünlük içerisinde hemşirelik öğrencilerinin erişimi sağlanmıştır. Mobil uygulamalar ile öğrencilere video, simülasyon gösterimi ve müfredat konularına sürekli ulaşılabilirlik sağlanmıştır. Çalışmalarda mobil uygulamalarda kullanılan yöntemlerin süresi altı dakika ile beş hafta arasında değişmektedir. Öğrenciler bu yöntemlerden önce ve sonra, iletişim becerileri, bilgi düzeyi, beceri performansı, özgüven ve motivasyon açısından anket ve ölçekler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Sonuç: Hemşirelik eğitiminde mobil uygulamalar yenilikçi bir yaklaşımdır. Çalışmaların sonucu mobil uygulamaların hemşirelik öğrencilerinin öğrenim motivasyonlarını, iletişim becerilerini, özgüvenlerini, bilgi ve el becerilerini, sınav notlarındaki başarı oranlarını arttırmada etkili bir yöntem olarak bulunmuştur. Mobil uygulamaların dünyamızda yüksek oranda kullanımının artmasıyla, hemşirelik eğitime entegre edilmesi önerilmektedir. Ayrıca mobil uygulamaların yaygınlaştırılması için eğitimcilerin ve kurumların uygun materyaller, uygulamalar, veritabanları geliştirmesi, faküllerin ve kampüslerin internet donanımının mobil uygulamaları kullanıma olanak sağlayacak şekilde yapılandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik eğitimi, mobil uygulamalar, hemşirelik öğrencileri.

Kaynaklar

1. Strandell-Laine C, Saarikoski M, Löytty E, Salminen L, Suoniemi R, Lemo-Kilpi H. Effectiveness of a mobile cooperation intervention during the clinical practicum of nursing students: a parallel group randomized controlled trial protocol. *Journal of Advanced Nursing* 2017;73(6), 1502–1514.
2. Kim H, Suh EE. The effects of an interactive nursing skills mobile application on nursing students' knowledge, self-efficacy, and skills performance: A randomized controlled trial. *Asian Nursing Research* 12 (2018) 17e25
3. Chuanga YH, Laib FC, Chang CC, Wand HT. Effects of a skill demonstration video delivered by smartphone on facilitating nursing students' skill competencies and self-confidence: A randomized controlled trial study. *Nurse Education Today* 66 (2018) 63–68
4. Forehand JW, Miller B, Carter H. Integrating mobile devices into the nursing classroom. *Teaching and Learning in Nursing* 12 (2017) 50–52

5. Lee NJ, Chae SM, Kim H, Lee JH, Min HJ, Park DE. Mobile-based video learning outcomes in clinical nursing skill education a randomized controlled trial. *Comput Inform Nurs.* 2016 Jan;34(1):8-16.
6. O'Connora S, Andrews T. Smartphones and mobile applications (apps) in clinical nursing education: A student perspective. *Nurse Education Today* 69 (2018) 172–178
7. Koohestani HR, Arabshahi SKS, Fata L, Ahmadi F. The educational effects of mobile learning on students of medical sciences: A systematic review in experimental studies. *J Adv Med Educ Prof.* April 2018; Vol 6 No 2
8. Lee H, Min H, Oh S, Shim K. Mobile technology in undergraduate nursing education: A systematic review. *Healthc Inform Res.* 2018 April;24(2):97-108.
9. Kim JH, Park H. Effects of smartphone-based mobile learning in nursing education: A systematic review and meta-analysis. *Asian Nursing Research* 13 (2019) 20e29
10. McDonald EW, Boulton JL, Davis JL. E-learning and nursing assessment skills and knowledge – An integrative review. *Nurse Education Today* 66 (2018) 166–174
11. Strandell-Laine C, Stolt M, Leino-Kilpi H, Saarikoski M. Use of mobile devices in nursing student–nurse teacher cooperation during the clinical practicum: An integrative review. *Nurse Education Today* 35 (2015) 493–499
12. Pereira FGF, Caetano JÁ, Frota NM, Silva MG. Use of digital applications in the medicament calculation education for nursing. *Research Education Nursing.* 2016; 34(2): 297-304.
13. Strandell-Laine C, Saarikoski M, Löyttyniemi E, Meretoja R, Salminen L, Leino-Kilpi H. Effectiveness of mobile cooperation intervention on students' clinical learning outcomes: A randomized controlled trial. *J Adv Nurs.* 2018;74:1319–1331.

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM: TERS YÜZ SINIF

Araş. Gör. Dr. Hale SEZER¹, Dr. Öğr. Üyesi Hande YAĞCAN², Doç. Dr. Dilek BİLGİÇ³

¹Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Öğretim AD, haleyacan@yahoo.com

²Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD, handeyagcan@gmail.com

³ Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD, bilgicdilek@gmail.com

Giriş: Ters yüz sınıf uygulaması Bergmann ve Sams (2007) tarafından geliştirilen bir öğretim stratejisidir. Ters yüz sınıf ders içeriğinin öğrenciye sınıfa gelmeden önce çevrim içi olarak sunulmasıyla başlayan bir yaklaşımdır. Sınıf içi zamanda ise öğrenci merkezli aktiviteler yapılarak öğrenmenin Bloom taksonomisine göre üst seviyelerde gerçekleşmesini sağlar.

Amaç: Bu derleme de, uluslararası alanda ters yüz sınıf modelinin hemşirelik eğitiminde kullanımı ile ilgili yayınlanmış çalışmaların gözden geçirilmesi ve çalışmalardan elde edilen verilerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç Yöntem: Ters yüz sınıf modelinin hemşirelik eğitiminde kullanımını içeren literatürün incelemesi için PubMed, Science Direct ve Google Akademik elektronik veri tabanı üzerinden, 2014-2019 yılları arasında yayınlanmış olan, yayın başlığında “Flipped Classroom” ve “Nursing Education” anahtar kelimeleri olan, tam metin yayınlar üzerinden tarama yapılmıştır.

Bulgular: Belirlenen tarama kriterleri doğrultusunda 62 makaleden 21 makale elenerek 41 makaleye ulaşılmıştır. Hemşirelik eğitiminde kullanılan ters yüz sınıfların birinci, ikinci, üçüncü ve son sınıf hemşirelik öğrencileri üzerinde uygulandığı saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin öz yönetimli öğrenme becerilerini, liderlik becerilerini, bakım becerilerini, eleştirel düşünme becerilerini, bağımsız öğrenme becerilerini, öğrenme yaklaşımlarını, psikomotor becerilerini geliştirmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Ters yüz sınıf modeli, kanıta dayalı hemşirelik, ruh sağlığı hemşireliği, halk sağlığı hemşireliği, hemşirelik yönetimi, etik, klinik öğretim, hemşireliğe giriş, kas iskelet sistemleri ve cerrahi hemşireliği, sağlık eğitimi, hasta güvenliği, kimya, farmakoloji, anatomi, fizyoloji ve biyokimya derslerinde kullanıldığı saptanmıştır. Literatür incelemesi sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin zevkli bir ders ortamı bulduklarını ve derse katılımın arttığı ifade edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin kendini ifade etme, iletişim ve eleştirel düşünme becerisini, problem çözme, düşünme ve analiz etme becerisini geliştirdiği, psikomotor becerilerini geliştirdiği, öz yönetimli öğrenme becerilerini geliştirdiği, bağımsız öğrenme becerilerini, öğrenme tutum ve yaklaşımlarını olumlu yönde değiştirdiğini, işbirliği ruhunu ve takım çalışmasını arttırdığı saptanmıştır.

Sonuç: Ters yüz sınıflar öğrenmeyi çok etkili bir şekilde desteklediği ve öğretimin kalitesini arttırdığı saptanmıştır. Hemşirelik derslerinin ters yüz sınıflar şeklinde yapılandırılması ve hemşirelik lisans müfredatına entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ters Yüz Sınıflar, Hemşirelik, Hemşirelik Eğitimi, Öğretim Stratejisi

Kaynakça

- Awad, A. L., & El-Adham, A. (2019). Flipped Classroom as a Teaching Strategy and Community Health Nursing Student's Engagement, Satisfaction and Achievement. *American Journal of Nursing Research*, 7(4), 412–419. <https://doi.org/10.12691/ajnr-7-4-2>
- Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip Your Classroom* (First Edit). United States of America: International Society for Technology in Education.
- Betihavas, V., Bridgman, H., Kornhaber, R., & Cross, M. (2016). The evidence for “flipping out”: A systematic review of the flipped classroom in nursing education. *Nurse Education Today*, 38, 15–21. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.12.010>
- Chu, T. L., Wang, J., Monrouxe, L., Sung, Y. C., Kuo, C. li, Ho, L. H., & Lin, Y. E. (2019). The effects of the flipped classroom in teaching evidence based nursing: A quasi-experimental study. *PLoS ONE*, 14(1), 1–12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0210606>
- Green, R. D., & Schlairet, M. C. (2017). Moving toward heutagogical learning: Illuminating undergraduate nursing students' experiences in a flipped classroom. *Nurse Education Today*, 49, 122–128. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.11.016>
- Hanson, J. (2016). Surveying the experiences and perceptions of undergraduate nursing students of a flipped classroom approach to increase understanding of drug science and its application to clinical practice. *Nurse Education in Practice*, 16(1), 79–85. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2015.09.001>
- Liu, Y. Q., Li, Y. F., Lei, M. J., Liu, P. X., Theobald, J., Meng, L. N., ... Jin, C. De. (2018). Effectiveness of the flipped classroom on the development of self-directed learning in nursing education: A meta-analysis. *Frontiers of Nursing*, 5(4), 317–329. <https://doi.org/10.1515/FON-2018-0032>
- Mackie, J. (2018). Case studies in a flipped classroom: An approach to support nursing learning in pharmacology and pathophysiology. - Études de cas dans une classe inversée : une approche pour appuyer l'apprentissage de la pharmacologie et de la physiopathologie en sciences infirmières. *Quality Advancement in Nursing Education - Avancées En Formation Infirmière*, 4(2). <https://doi.org/10.17483/2368-6669.1139>
- Mikkelsen, T. R. (2015). Nursing students' experiences, perceptions and behavior in a flipped-classroom anatomy and physiology course. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5(10), 28–35. <https://doi.org/10.5430/jnep.v5n10p28>
- Ramasubramaniam, S., Nair, V. G., & Radhakrishnan, J. (2017). Use of Flipped classroom methods in nursing education : A narrative review of literature. *Manipal Journal of Nursing and Health Sciences*, 3(2), 59–66.
- Wulan Purnama Sari, N. P., Parut, A. A., & Kusnanto, K. (2018). Flipped Classroom Learning Method To Improve Caring and Learning Outcome in First Year Nursing Student. *Indonesian Nursing Journal of Education and Clinic (Injec)*, 2(1), 54–64. <https://doi.org/10.24990/injec.v2i1.136>

SİMÜLASYONA DAYALI ÖĞRENME DENEYİMLERİNDE İŞBİRLİKÇİ ÖĞRENME MODELİNE GÖRE TASARLANAN TEMEL EKG KURSU'NUN ETKİNLİĞİ

Yasemin Uslu, Vesile Ünver, Vildan Kocatepe ve Ükke Karabacak

Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Kayışdağı Caddesi No:32, 34752, Ataşehir / İstanbul, Türkiye
yaseminuslu86@gmail.com

Amaç: Mezun olmalarına çok az süre kalmış olan intörn hemşirelerin daha kaliteli bakım sunabilmeleri için elektrokardiyografi (EKG) bilgilerinin yeterli olması önemlidir (1-3). Dolayısıyla intörn hemşirelerin yeterliliklerinin simülasyona dayalı olarak EKG eğitimi ile geliştirilmesi hedeflenmektedir (4-6). Çalışma simülasyona dayalı öğrenme deneyimlerinde İşbirlikçi Öğrenme Modeli'ne göre tasarlanan Temel EKG kursunun etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tek gruplu yarı deneysel olarak yapılan çalışmanın örneklemini 2016-2017 ve 2017-2018 yılında öğrenim gören son sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturdu (n=66). Temel EKG eğitimini ders müfredatı içinde 2. sınıfta alan öğrencilere EKG kursu bir gün (8 saat) teorik eğitim, bir gün simülasyon uygulaması (8 saat) şeklinde sürdürüldü. Birinci gün öğrencilere klasik yöntem ile konular anlatıldı ve ders notları öğrenciler ile paylaşıldı. İkinci gün uygulama bölümü üç aşamada gerçekleştirildi. Öğrencilere bireysel olarak hastanın monitörize edilmesi, monitördeki değerlerin okunması ve yorumlanması, EKG derivasyonlarının yerleştirilmesine ilişkin beceri eğitimleri yapıldı. İkinci bölümde simülasyon uygulamasında öğrenciler önceden eğitimciler tarafından planlanmış şekilde küçük gruplara ayrılarak (üçer kişilik) kendilerine verilen vakalardaki EKG'leri değerlendirdiler. Üçüncü bölümde öğrenciler aynı gruplar olarak bilgi yarışmasına katıldılar.

Eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacıyla öğrencilerin EKG ritim bilgi düzeyleri teorik ders öncesi ve simülasyon uygulama sonrası olmak üzere iki kez değerlendirildi. Ayrıca Öğrenci Memnuniyeti ve Kendine Güven Ölçeği, Simülasyon Tasarım Ölçeği ve Eğitim Uygulamaları Anketi kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin kurs öncesi puan ortalamaları 40.36 ± 20.24 , kurs sonrası puan ortalamaları 75.39 ± 11.46 olup istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=.001$; $t=-14.78$). Şimdiki öğrenmede öğrenci memnuniyet puan ortalamaları $4.77 \pm .42$, özgüven puan ortalamaları ise $4.51 \pm .54$ 'tü. Simülasyon Tasarım Ölçeği total puan ortalamaları $4.44 \pm .67$, Eğitim Uygulamaları Anketi total puan ortalamaları $4.66 \pm .56$ 'ydı.

Sonuç: Simülasyona dayalı öğrenme deneyimlerinde, İşbirlikçi Öğrenme Modeli'nin kullanılması öğrencilerin EKG çekme, ritimleri tanıma ve uygun girişimleri planlamaya ilişkin bilgi ve beceri düzeylerini artırmıştır. Ayrıca öğrencilerin öğrenmede öğrenci memnuniyetleri ve özgüvenleri çok yüksektir. Bu modelde birbirlerinin öğrenme süreçlerine katkıda bulunan öğrenciler, gerçek hayatta nadir görebilecekleri ritimleri simülasyon eğitimleri ile öğrenme fırsatı bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Elektrokardiyografi, Simülasyona dayalı deneyim, İntörn Hemşirelik, İşbirlikçi öğrenme, Hemşirelik eğitimi

Kaynakça

1. Özoğul A, Yolaçan A, Erkuş B. Acıbadem Sağlık Grubunda hemşirelere verilen temel elektrokardiyografi eğitimi sonuçlarının değerlendirilmesi: Ölümcül ritimleri tanıma. Türk Kardiyol Dern Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi. 2015;6(10):112-20.
2. Sumner L, Burke S, Chang L, McAdams M, Jones D. Evaluation of basic arrhythmia knowledge retention and clinical application by registered nurses. Journal for Nurses in Professional Development. 2012;28(2):E5-E9.
3. Üzel G, Ulupınar S. Hemşirelerin Elektrokardiyografi Konusundaki Bilgi ve Görüşleri. Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi 2011;15(1):1-8.
4. Durmaz Edeer A, Sarıkaya A. Hemşirelik Eğitiminde Simülasyon Kullanımı ve Simülasyon Tipleri. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2015;12(2):121-5.

Hemşirelik Eğitiminin Geleceği II: Ölçme Değerlendirme, Program Değerlendirme, Sürekli İyileştirme
4- 6 Eylül 2019, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi / İzmir

5. Kunst E, Mitchell M, Johnston A. Using simulation to improve the capability of undergraduate nursing students in mental health care. *Nurse education today*. 2017;50:29-35.
6. Medley C, Horne C. Using simulation technology for undergraduate nursing education. *Journal of Nursing Education*. 2005;44(1):31.

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNE SANATIN YANSIMALARI

Emine Pınar MARTLI¹, Nigar ÜNLÜSOY DİNÇER²

¹Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Kırıkkale, Türkiye

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye
pınar-eminemartli@hotmail.com

Özet: Günümüzde hem hastaların hem de öğrenci hemşirelerin beklentilerinin değişimi ile birlikte, hemşirelik eğitiminin de değişimi kaçınılmazdır. Hemşirelik eğitim ve öğretiminde yenilikçi yaklaşımların kullanılması 21. yüzyıl gençlerinin mesleklerini özümsemelerini kolaylaştırmaktadır. Bu doğrultuda verilecek eğitimin amacı estetik bilgisi ile yaratıcı ve eleştirel düşünerek karşılaştığı sorunları çözebilen profesyonel meslek üyeleri yetiştirilebilmektir.

Bir öğretim aracı olarak sanat, öğrencilerin empati yeteneklerini, iletişim becerilerini ve hastalara karşı duyarlılıklarını artırmaktadır. Son zamanlarda öğrenci hemşireleri, günümüzün zorlu sağlık ortamında çalışacak şekilde hazırlamak için yenilikçi bir öğrenme stratejisi olarak sanatın içinde olduğu araştırmalar yapılmaktadır. Literatür incelendiğinde hemşirelik lisans ve yüksek lisans öğrencileri ile yürütülen bu araştırmaların, öğrenci hemşirelerinin empati becerilerini, estetik bilgilerini, yaratıcı düşüncelerini, gözlem ve işitsel becerilerini geliştirmeye yönelik araştırmalar olduğu görülmektedir. Bahsedilen araştırmalarda öğrenci hemşirelerin bu becerilerini geliştirebilmeleri amacıyla sanat müzesi gezileri, fotoğraf analizleri, müzik dinletileri gibi sanatsal etkinlikler düzenlenmiştir. Sanat müzesi gezilerinde belirlenen sanat eserleri incelenip, yorumlatılarak öğrenci hemşirelerin gözlem becerileri artırılmış, estetik bilgileri geliştirilerek karşılaştıkları bireyleri anlama yetenekleri geliştirilmiştir. Bir başka çalışmada müzik kullanılarak fiziksel değerlendirmede kullanılan oskültasyon becerisi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yine bir diğer çalışmada sağlığın kültürel yönlerinin anlaşılmasını artırmak için fotoğraf kompozisyonları kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre; güzel sanatları hemşirelik eğitimi ile harmanlamak, öğrenci hemşirelerinin anlama, yorumlama, değerlendirme ve çözüm bulma yeteneklerini geliştirmektedir.

Araştırma sonuçları gösteriyor ki hemşirelik eğitiminin sanat ile sunumu öğrencilere farklı bir deneyim yaşatmaktadır. Sanatın içinde olduğu araştırmaların artırılması ve hemşirelik müfredatına sanatın entegre edilmesi ile öğrencilerin bireyi anlayabilme, bakımda etkin karar verebilme, özgür düşünebilme ve psikomotor becerilerini geliştirebilmelerine katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, hemşirelik, hemşirelik öğrencileri, sanat

TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN HEMŞİRELİK EĞİTİMİNE YANSIMALARI

Gamze TEMİZ, İlayda TÜRKOĞLU

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Hemşirelik Fakültesi

Bilim ve teknolojideki gelişmeler toplumun sağlık profesyonellerinden, özellikle de hemşirelerden beklentilerini artırmıştır. Hemşirelik, bilimsel, teknolojik, sosyo-kültürel değişimlerle kendini yenileyen, birey aile ve toplumun sağlığı ile ilgilenen uygulamalı bir disiplindir. Bilgi ve beceri yönünden donanımlı hemşireler, modern tıbbi teknolojik cihazları kullanarak sağlık bakımının arzu edilen standartlarda verilmesini sağlamaktadır. Teknoloji hemşirelerin sağlık bakımını daha etkin ve ekonomik bir şekilde uygulamalarını olanaklı kıldığı gibi, hasta güvenliğini de sağlamaktadır. Son yıllarda ortaya çıkan sağlık ile ilgili uygulamalar, teknolojinin bu alanı nasıl etkilediğinin bir göstergesidir. Hizmet verimliliği ve tanı güvenilirliğini artırmada teknolojinin büyük bir önemi vardır (Işık , Akbolat, 2010; Şenel, 2011; Karaöz, 2013).

Günümüz hemşirelik öğrencilerinin zengin bir bilgi çevresi içinde büyüdüğü ve erken yaşlardan itibaren interneti kullandıkları ve teknolojiyi bir eğlence aracı olarak değil, yemek, içmek gibi bir gereklilik olarak gördükleri dikkate alındığında yeni teknolojilerin hemşirelik eğitime entegre edilmesinin önemi daha da ortaya çıkmaktadır (Bilgiç, 2014; Boz Yüksekdağ, 2015).

Eğitimde kaliteyi artırmak ve öğrenmeyi yaşamın her aşamasına yaymak için teknolojik değişme ve gelişmelerden yararlanmak kaçınılmazdır. Teknoloji, hemşirelik öğrencilerini klinik ortamlara hazırlayarak, kuramsal ile uygulama arasındaki uçurumu kapatmaya yardımcı olmaktadır. Bilgisayar ve internet kullanımı, bilgisayar destekli simülasyonlar, uzaktan eğitimler, öğretim videoları, mobil uygulamalar ve iletişim araçları hemşirelik eğitimi destekleyen önemli teknolojik altyapılardır. Bu altyapılar bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin gelişmesinin yanı sıra davranış geliştirme ve performans değerlendirmeye yönelik eğitim planlama olanağı sunmaktadır.

Sonuç olarak teknolojinin hemşirelik eğitiminde sınıfta, laboratuvar ya da klinik ortamda kullanılması öğrencilerin sorun çözme, eleştirel düşünme ve klinik akıl yürütme becerilerinin gelişmesine yardımcı olacaktır. Aynı zamanda interaktif eğitimi sağlayan programların geliştirilmesi başta donanımlı sağlık profesyonellerinin yetişmesine, hasta güvenliğinin sağlanmasına ve bakım kalitesinin artmasına olanak sağlayacaktır (Sarıkoç, 2016; Şendir, Coşkun Yılmaz, 2016; Şenyuva, 2019).

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Hemşirelik, Eğitim

Kaynaklar

1. Bilgiç Ş, Şendir M. Hemşirelik bilişimi. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi. 2014; 3(1): 24-28.
2.
2. Boz Yüksekdağ B. Hemşirelik eğitiminde bilgisayar teknolojisinin kullanımı. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi. 2015; 1(1): 103-118.
3. Işık O, Akbolat M. Bilgi teknolojileri ve hastane bilgi sistemleri kullanımı: Sağlık çalışanları üzerine bir araştırma. Bilgi Dünyası. 2010; 11(2): 365-389.
4. Karaöz S. Hemşirelik eğitiminde klinik değerlendirmeye genel bakış: Güçlükler ve öneriler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi. 2013; 6(3): 149-158.
5. Şenel A, Gençoğlu S. Küreselleşen dünyada teknoloji eğitimi. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi. 2011; 12(1): 45-65.
6. Sarıkoç G. Sağlık çalışanlarının eğitiminde sanal gerçekliğin kullanımı. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 2016; 13(1): 11-5.
7. Şendir M, Coşkun Yılmaz E. Hemşirelik Eğitiminde Teknolojik Bir Adım: IMventro-sim. JAREN 2016;2(2):103-108
8. Şenyuva E. Teknolojik Gelişmelerin Hemşirelik Eğitime Yansımaları. FNJN Florence Nightingale Journal of Nursing 2019; 27(1): 79-90.

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE KLİNİK REHBER HEMŞİRELİK UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Pelin Karacay¹, Ayişe Karadağ²

^{1,2} Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Davut paşa caddesi no:4 34010 İstanbul, Türkiye

¹ Email: pkaracay@ku.edu.tr

Amaç: Bu çalışmada amaç, Türkiye'deki lisans düzeyindeki hemşirelik okullarında kullanılan rehber hemşirelik uygulaması ile ilgili mevcut durumu ortaya koymaktır.

Yöntem: Bu çalışma, tanımlayıcı ve karşılaştırmalı türdedir. Çalışmada Türkiye'de mevcut 124 okul yöneticisinin 71'ine (%57,2) ulaşıldı. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen 10 maddeden oluşan soru formu ile Aralık-Haziran 2018 tarihinde toplandı. Araştırmanın soruları elektronik ortamda oluşturuldu ve oluşturulan link hemşirelik okullarının yöneticilerine elektronik posta yolu ile gönderildi.

Bulgular: Hemşirelik lisans okullarının %52.2'sinde resmi rehber hemşire eğitim programlarının olmadığı, mevcut olan eğitim programlarının süresinin ise 2-19 saat arasında değiştiği ve eğitim program içeriklerinin okullar arasında farklılıklar gösterdiği belirlendi. Buna ek olarak, okulların çoğunda (% 65.2) rehber hemşire seçme kriterlerinin olduğu, %76.1 okulda rehber hemşirenin beş ve daha fazla öğrenci ile klinik alanda çalıştığı, devlet ve vakıf üniversitelerinin rehber hemşirelik uygulamaları kıyaslandığında ise sadece rehber hemşirelik uygulamasının kullanım süresi açısından istatistiksel anlamlı bir fark ($p = 0.001$) olduğu saptandı.

Sonuç: Mevcut olan rehber hemşirelik sistemi etkili değildir. Bu nedenle, Hemşirelik Eğitim Derneği tarafından belirlenmiş olan rehber hemşirelik uygulamasının standartlarının ulusal düzeyde uygulanması ve hastane, okul iş birliklerinin artırılması gerekir.

Anahtar kelimeler: Rehber hemşirelik uygulaması, hemşirelik eğitimi, rehber hemşire eğitim programı, rehberlik.

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK UYGULAMADA YAŞADIKLARI SORUNLAR : DERLEME

Fatih İPLİKÇİ*, Mustafa Özcan KARAKAŞ*, Derya AĞIŞ*, Leyla ALTUN*, Selin TIKIZ*,
Nurdan GEZER**, Dilara KUNTER**, Havva YÖNEM AMAÇ**

*Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi 3. Sınıf Öğrencileri

** Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği
Anabilim Dalı

ÖZET

Giriş ve Amaç: Hemşirelik öğrencileri klinik uygulamalar sırasında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama sırasında yaşadıkları sorunlarla ilgili yapılmış çalışmaların sonuçlarını derlemek ve sorunlara yönelik genel bir bakış açısı sağlamaktır.

Yöntem: Ülkemizde hemşirelik öğrencileriyle yapılan ve klinik uygulamada karşılaşılan sorunları ortaya koyan araştırmalara ulaşmak üzere Google akademik arama motoru üzerinden patentler ve alıntılar kaldırılarak, Türkçe dilinde, geçmişten 2019 yılı Ocak ayına kadar, 'öğrenci hemşire', 'klinik uygulama', 'klinik sorun' ve 'sorun' anahtar kelimeleri kullanılarak toplam 3850 sonuca ulaşıldı. Bu sonuçlar başlıklar kapsamında incelendiğinde konuyla ilgili olduğu düşünülen 39 araştırma makalesine ulaşıldı. Bu tarihler arasında yayımlanan bildiri özetleri ve derleme makaleleri araştırma kapsamına alınmadı. 39 makale özet kapsamında tekrar incelendi ve farklı araştırmacılar tarafından yapılan taramalarda aynı olan ve araştırmanın amacına uygun olmayan makaleler de çıkartıldıktan sonra toplam 25 makalenin tam metni incelendi ve bulguları derlendi.

Bulgular: İncelenen araştırmalarda öğrencilerin yaş aralığının 18-25 olduğu, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrenciler ile çalışıldığı ortaya konmuştur. Araştırmalarda incelenen klinik uygulamalar ile ilgili sorunlar dokuz ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar; klinik ortam ile ilgili sorunlar, klinik çalışanlar ile ilgili sorunlar, hastaya yaklaşım ile ilgili sorunlar, öğretim elemanı ile ilgili sorunlar, teorik bilgi ile ilgili sorunlar, klinik beceriler ile ilgili sorunlar, yönetim ile ilgili sorunlar, öğrencilerin bireysel özellikleri ile ilgili sorunlar ve mobinge maruziyet ile ilgili sorunlardır.

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamayla ilgili çeşitli sorunlar yaşadığı saptanmıştır. Tespit edilen sorunlara yönelik çözümlerin öğrenci, klinik çalışanı, öğretim elemanı, hastane ve okul yönetiminin iş birliği ile sağlanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci hemşire, klinik uygulama, klinik sorun

HEMŞİRELİK LİSANS EĞİTİM PROGRAMI DEĞERLENDİRME FORMU'NUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Gülsüm Conoğlu¹ ve Fatma Orgun¹

¹Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
gulsumconoglu@hotmail.com

Özet

Amaç: Bu çalışma; Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün (Context, Input, Process, Product-CIPP) Program Değerlendirme Modeli temel alınarak oluşturulan Hemşirelik Lisans Eğitim Programı Değerlendirme Formu (HLEPDF)'nin geçerliği ve güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma, metodolojik tiptedir. Bir hemşirelik fakültesinde öğrenim gören 448 öğrenci ile Eylül 2017 - Temmuz 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür. CIPP program değerlendirme modeli çerçevesinde; Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün boyutları dikkate alınarak kuramsal temele dayalı 61 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Taslak form, kapsam geçerliği sağlayabilmek amacıyla 10 öğretim elemanının uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonucunda her bir maddenin Kapsam Geçerlik İndeksi hesaplanmıştır. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda, taslak formu oluşturan 61 maddeden 11'inin Kapsam Geçerlik İndeksi değeri üç puanın altında bulunmuş ve maddeler formdan çıkarılmıştır. Düzenlemeler sonucunda, "HLEPDF"nin 50 maddelik son şekli oluşturulmuş ve pilot uygulaması yapılmıştır. HLEPDF'nin faktöryel yapı geçerliği hakkında kanıt elde etmek amacı ile Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. HLEPDF'nin güvenilirliğinin değerlendirilmesinde ise test-tekrar test ve iç tutarlılık analizleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler, LİSREL programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: HLEPDF; Bağlam", "Girdi", "Süreç" ve "Ürün" olmak üzere dört alt boyut ve 50 maddeden oluşmaktadır. DFA analiz sonucu, test edilen modelin model-veri uyumunun yüksek düzeyde olduğunu destekler nitelikte bulunmuştur. HLEPDF'nin alt boyutlarına ilişkin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları incelendiğinde; test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının 0.71 ile 0.85 arasında değiştiği bulunmuştur. HLEPDF'nin alt boyutlarına ilişkin madde sayısı ve güvenilirlik katsayıları; 7 maddeden oluşan "Bağlam" alt boyutu için 0.82, 14 maddeden oluşan "Girdi" alt boyutu için 0.85, 16 maddeden oluşan "Süreç" alt boyutu için 0.92 ve 13 maddeden oluşan "Ürün" alt boyutu için 0.94 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç: HLEPDF, hemşirelik lisans eğitim programlarını değerlendirmek amacıyla kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir formdur.

Anahtar Kelimeler: hemşirelik eğitimi; eğitim programı değerlendirme; CIPP modeli

KURUMSAL YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİYLE SÜREKLİ İYİLEŞTİRME UYGULAMALARI: İyi Uygulama Örneği

Yurdanur Dikmen, Handenur Gündoğdu, Nasibe Yağmur Ziyai,

Fatma Tanrıkulu, Sevin Altınkaynak

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Giriş ve Amaç: Sürekli iyileştirme; eğitim programının amaçlarını, kariyer hedeflerini, eğitim programını, program çıktılarını, öğrencileri, öğretim elemanlarını, eğitimin yönetimini, parasal kaynaklar ile fiziksel alt yapıyı sürekli izleyip, eksik, zayıf ve kaygı duyulan alanları belirleyerek iyileştirilmesi gereken alanlara yönelik eylem planları oluşturmaktır. Mezunların meslek hayatlarında başarılı olmaları amacıyla programlarda sürekli izleme ve iyileştirme sistemi oluşturulmalı ve kanıtlarla kayıt altına alınmalıdır.

Gereç ve Yöntem: Sürekli iyileştirmelerin kayıt altına alınarak izlenmesi amacıyla Sakarya Üniversitesi Bilgi Sistemi (SABİS) üzerinde, c (KYBS) oluşturulmuştur. Sürekli gelişimi kurum kültürü olarak benimseyen Sakarya Üniversitesi KYBS' yi etkin olarak sürdürmektedir. KYBS içinde uygulanan yaklaşımlar; “Stratejik Yönetim, Süreç Yönetimi, Kurumsal Risk Yönetimi ve Kalite Yönetimi” dir. Birimlerde tüm iyileştirme çalışmalarını kayıt altına almak ve bu kayıtları izlemek amacıyla KYBS’ de online sistem mevcuttur. Sistem içerisinde, “Süreç İyileştirme Tanımlama” ve “Süreç İyileştirme İzleme” olmak üzere iki alan bulunmaktadır. Süreç iyileştirme projesi ilk kez oluşturulacaksa “İyileştirme Tanımlama” bölümünde projenin tanımlanması gerekmektedir. Tanımlama yapılacak olan iyileştirme projesi sırasıyla; genel tanımlar, süreçler, iyileştirme sorumlusu, özellikler, kriterler ve faaliyetler olmak üzere 6 aşamada tanımlanmaktadır. Mevcut olan iyileştirme projesini izleme ve sonlandırma işlemleri yapılacaksa bu durumda “İyileştirme İzleme” bölümü kullanılmaktadır. Bu amaçla mevcut iyileştirme projeleri listesinden izleme işlemleri yapılacak proje seçilerek işlemler yürütülmektedir. Böylece bu sistem ile üniversitenin tüm birimlerinde gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi planlanan sürekli iyileştirmeler ile düzeltici ve önleyici faaliyetler, iyileştirme projeleri olarak KYBS’de tanımlanabilmekte, kaydedilebilmekte ve izlenebilmektedir.

Bulgular: Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü’nde KYBS’ ye kaydedilen ve izlenen sürekli iyileştirme projeleri, eğitim öğretim programının tüm standartlarını kapsamaktadır. Standartlarda belirlenen iyileştirme projelerinin sisteme tanımlanabilmesi amacıyla her bir standardı temsilen bir öğretim elemanı yetkilendirilmiş ve sistem ilgili öğretim üyeleri tarafından denetlenmektedir. Hemşirelik bölümüne ait 25 adet sürekli iyileştirme projesi tanımlanmış ve izlenmektedir.

Sonuç: Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü’nün de kullandığı bu sistem, hem kurumsal işleyişi kolaylaştırmakta hem de iyileştirme çalışmalarının sürekliliğini sağlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik Eğitimi, Kurumsal Yönetim Bilgi Sistemi, Sürekli İyileştirme.

PROGRAM ÇIKTILARININ BİLGİ İŞLEM MODÜLÜ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülğün Durat¹, Emine Cincioğlu¹, Çiğdem Şen Tepe¹, Funda Akduran¹, Kevser Özdemir¹,
Sevin Altinkaynak¹

¹Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Sakarya, Türkiye
eminecincioğlu@sakarya.edu.tr

Özet: **Giriş:** Program çıktıları, öğrencilerin programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları gereken bilgi, beceri ve davranışların tanımlanması ve değerlendirilmesidir. Mezunların meslek hayatlarında başarılı olmaları amacıyla programlarda; program çıktılarının (PÇ) kazanımıyla ilgili ölçme ve değerlendirme sistemi oluşturulmalı ve kanıtlarla kayıt altına alınmalıdır.

Yöntem: Program çıktılarının dönemsel olarak değerlendirilebilmesi ve belgelenmesi amacıyla, “Sakarya Üniversitesi Bilgi Sistemi (SABİS)” üzerinde “Akademik Bilgi Sistemi (ABİS)” modülü oluşturulmuştur. Her bir derse ait, sınav (ara sınav, kısa sınav, final sınavı), ödev, saha/klinik ve laboratuvar uygulamaları, proje gibi çeşitli yöntemlerle yapılan değerlendirmelerin program çıktılarına yansımaları, ilgili modül üzerinden belirlenmektedir. Her bir derse ait PÇ’lerin karşılanma düzeylerinin değerlendirilmesi ve takibi amacıyla, “Eğitim Öğretim Komisyonu” oluşturulmuştur. Dönem sonunda zorunlu ve bölüm seçmeli derslere yönelik, Eğitim Öğretim Komisyonu tarafından, ABİS tarafından sunulan veriler ile oluşturulan değerlendirme raporu, bölüm başkanlığına sunulmaktadır. Bölüm başkanlığı tarafından, başarı bandının altında kalan derslere yönelik iyileştirme ve takip raporları, dersin koordinatör öğretim üyesinden istenmektedir. İlgili raporlar, anabilim dalındaki öğretim üyelerinden oluşan, “Akreditasyon Koordinasyon Komisyonu”nun görüşüne sunulmaktadır. Sekizinci yarıyıldaki “İntörn Programı” uygulanmakta, programın etkinliğine yönelik değerlendirmeler modül üzerinden takip edilmekte, ayrıca öğrenci ve öğrencilerin değerlendirilmesinde aktif rolü olan hemşirelere yönelik hazırlanan ölçme araçlarıyla da desteklenmektedir. Ölçme ve değerlendirme sonucunda başarılı olan öğrencilerin program çıktılarına ulaştıkları düşünülmektedir.

Sonuç: Program çıktıları kazanımlarının ölçme ve değerlendirme sonuçları, eğitim programının amaçlarını yansıtmakta, takip ve revize edilmesini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi işlem modülü, program çıktıları, ölçme ve değerlendirme

PROGRAM GELİŞTİRME, PROGRAM DEĞERLENDİRME VE AKREDİTASYON ÇALIŞMALARINDA İHTİYAÇ SAPTAMA

Hatice Şen¹

İhtiyaç saptama program geliştirme, program değerlendirme ve akreditasyon çalışmalarının önemli bir aşamasıdır. Bir program geliştirmede gerçek ihtiyacın ne olduğunu belirlenmelidir. İhtiyaç saptama çalışmaları program yeterliklerinin gerçek ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığını ortaya koymada, yapılacak eğitim etkinliklerinin planlanmasında yardımcı olur.

İhtiyaç saptama çalışmalarında toplum, birey ve konu alanı ile ilgili ihtiyaçlar saptanmalıdır. Bu ihtiyaçları ortaya koyabilmek için temel olarak genel durum nedir, öğrencilerle ilgili veriler nelerdir ve kaynakların içeriği nasıldır sorularının yanıtı aranır. Bir program değerlendirme süreci olan akreditasyon çalışmalarında mevcut programı uygulamak ve iyileştirmek uygun mudur yoksa yeni bir program mı geliştirilmelidir sorusu belirlenen ihtiyaçlara göre yanıtlanmalıdır. İhtiyaç saptama, hazırlık, bilgi toplama, bilgilerin analizi, bilgilerin rapor edilmesi ve bilgilerin kullanımından oluşan ihtiyaç değerlendirme süreci doğrultusunda yürütülür. Akreditasyon sürecinde ihtiyaç saptamanın her aşaması çok önemli olmakla birlikte iç ve dış paydaşların belirlenmesi, görüşlerinin alınması bilgi toplama aşamasında gerçekleştirilen çok önemli basamaklardan biridir. Süreç doğrultusunda belirlenen ihtiyaçlar farklı yöntem ve teknikler ile değerlendirilir. Bu yöntem ve tekniklerden biri olan kaynak taramada ihtiyaç değerlendirme aşamasında elde edilen raporlar ve mevcut programın incelenmesi çok önemlidir. Program geliştirme çalışmalarının temelini mevcut programın incelenip değerlendirildikten sonra iyileştirilmesi için yapılan çalışmalar oluşturur. Mevcut programın yeterliklerinden başlayarak uygulama, değerlendirme sonuçlarına kadar tüm sonuçları incelenmelidir.

Sonuçta ihtiyaç değerlendirme süreci bir değişim ve program değerlendirme çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymaya yardımcı olur. Bu çalışmalar akreditasyon süreci ile sistematik bir şekilde kanıtlara dayalı olarak gerçekleştirilebilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Program Geliştirme, Program Değerlendirme, Akreditasyon, İhtiyaç Saptama

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE İNOVASYON-GİRİŞİMCİLİK

İlayda TÜRKÖĞLU, Gamze TEMİZ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Hemşirelik Fakültesi

İnovasyon; Toplumsal ve ekonomik yararı olan bilimsel ve teknolojik yenilikler olarak tanımlanmakla birlikte, yeni ve farklı bir ürün geliştirmek anlamına da gelmektedir (Dil, Uzun ve Aykanat, 2012; Ertuğ ve Kaya, 2017; Erol ve ark., 2018). Girişimcilik ise toplumda yenilikçi/innovatif anlayışının geliştirilmesinde ve yerleşmesinde önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Çakır, Dönmez ve Özkan,2016).

Hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik ve girişimcilik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğrencilerin yenilikçilik düzeyinin “düşük düzeyde yenilikçi” ve “orta düzeyde yenilikçi” arasında değiştiği, girişimcilik özelliklerinin ise yüksek olduğu belirtilmektedir (Sönmez ve Yıldırım, 2014; Çakır, Dönmez ve Özkan, 2016; Başoğlu ve Durmaz Eder, 2017; Ertuğ ve Kaya, 2017). Benzer çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin yenilikleri takip etme konusunda değişime açık oldukları fakat bu değişimi fazla risk almadan gerçekleştirmek istedikleri bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler yabancı dil seviyelerinin iyi düzeyde olmadığını, bu nedenle yabancı dilde yapılan yenilik ve güncellemeleri kaçırdıklarını düşünmektedirler (Sönmez ve Yıldırım, 2014; Ertuğ ve Kaya, 2017). Sonuçların nedenleri incelendiğinde; hemşirelik bölümünü tercih sıralamasının sonlarına yazan öğrencilerin mesleğe yönelik ilgi, merak, heves ve beklentilerinin daha düşük olabileceği ve dolayısıyla bu durumun yenilikçilik girişimcilik özelliklerini de olumsuz yönde etkileyebileceği öngörülmektedir (Göriş, Bilgi ve Korkut Bayındır,2014). Öğrenme ve bilgi edinme süreci içerisinde hemşirelerin araştırma yapabilme ve araştırma sonuçlarını kullanabilme becerilerinin yeterli olmaması, inovatif yaklaşımlara karşı dirençli davranmalarına neden olabilmektedir (Ertuğ ve Kaya, 2017; Erol ve ark., 2018). Hemşirelik eğitiminde son yıllarda uygulamaların kanıta dayalı olması, bilginin beceriye dönüştürülebilmesi için simülasyon sistematığının kullanılması, hasta bakımında standardizasyon ve akreditasyon çalışmalarında artış gibi gelişmeler hemşirelerin eleştirel düşünme ve karar verme becerilerini arttırmakta, inovasyon çalışmalarını kolaylaştırıcı ve girişimciliği destekleyici olabilmektedir (Dil, Uzun ve Aykanat, 2012).

Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik profilini arttırmaya, yenilikçiliğin önündeki engelleri azaltmaya ve girişimciliği desteklemeye yönelik olarak üniversitelerde çeşitli etkinliklerin yapılması, eğitim-öğretim programının yenilikçiliği artırıcı yönde güncellenmesi, öğrencilerin yeniliği takip edebilecek düzeyde yabancı dil gelişimine destek olunması, derslerin veya sınavların yaratıcılığı destekler şekilde yapılandırılması önerilmektedir (Ertuğ ve Kaya, 2017). Toplumda yenilikçi anlayışın gelişmesinde ve yerleşmesinde temel faktör olarak değerlendirilen girişimciliği etkileyen unsurların belirlenerek teşvik edici tutum ve uygulamaların geliştirilmesi, sağlık hizmeti sunumunun kalitesi açısından oldukça önemlidir (Çakır Dolu, Dönmez ve Özkan,2016).

Anahtar Kelimeler; Girişimcilik; Hemşirelik Öğrencileri; İnovasyon; Yenilikçilik.

Kaynaklar

Başoğlu, M. Ve Durmaz Eder, A. (2017). X ve Y Kuşağındaki Hemşirelerin ve Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Farkındalıklarının Karşılaştırılması. *GÜSBD*, 6(4), 77-84.

Çakır Dolu, İ., Dönmez, E., Özkan, H. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile bazı ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *JED / GKD* ,11(2),294-314.

Dil, S., Uzun, M., Aykanat, B. (2012). Hemşirelik eğitiminde inovasyon. *International Journal of Human Sciences*, (9) 2, 1217-1228

Erol, Ö., Yacan, L., Hayta, R., Şahin, İ. ve Yağcı, M. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçilik Özellikleri ve Etkileyen Faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 15 (3), 142-146.

Ertuğ, N. Ve Kaya, H. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Profilleri ve Yenilikçiliğin Önündeki Engellerin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 14 (3), 192-197.

Göriş, S. Bilgi, N. Korkut Bayındır, S. (2014). Hemşirelik Eğitiminde Simülasyon Kullanımı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4 (2), 25-29.

Sönmez, B. ve Yıldırım, A. (2014). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin yenilikçi davranışları ve yenilikçi davranışlarını etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi: niteliksel bir çalışma. *Sağlık ve Hemşirelik yönetimi Dergisi*, 2(1),49-59.